

JIYAN

Heftnummer | 21-22
Merkmal | Cüneyd Paşa 1997
Jahre | 2 LHM

Sekiz Yıllık Eğitim ve Din

H. Kaya/Diyarbakir

Hiç kimsenin düşüncelerinden, inançlarından dolayı baskı altında yaşamayı tasvip edilemez. Fakat çağı yakalamak, modern hayatı yaşamak, yaşatmak da önemli olsa gerek. Bunun için sekiz yıllık kesintisiz eğitim bir yerde Türkiye eğitim camiasına ışık tutuyor.

Düşünebiliyor musunuz, koca bir eğitim sistemi değişiyor ve eğitimcilerden, üniversitelerden görüş bile istenmiyor. Çünkü 12 Eylül ile birlikte üniversiteler medreseye çevrildi. Kürdistan'daki okullar karakollara çevrildi. Aydınlar ve "Ben çağımdan sorumluym" diyen insanlar işkenceden geçirilip, yıllarca içerde çürütüldü. "Öldürmeyelim de besleyelim mi" politikaları uygulandı.

Cunta kararları kanun oldu. Din dersi, okullara mecburi ders olarak konuldu. Ama şimdi hiç sızlanmaya gerek yok. Tez-antitezi doğurdu. Artık sayıları yüzbinleri aşan gösteriler, Cuma namazı çıkışları eylemlerine ve daha nicecelerine dönüştü. Yakında Cezayir gibi günlük kelle eylemleri de gündeme gelirse hiç şaşmamak gerekir. Artık ekilen rüzgar fırtına olarak meydanlarda bitiyor. Demokrasi güçleri bunun farkındalar ama, onlar için hala tüm kanallar kapalı.

Kabul etmek gerekir ki, 12 Eylül'de yakalanan, tutuklanan ve

öldürülen insanlar 12 Mart sonrası kısmi demokratik dönem ürünüdür. DİSK'in gelişip serpilmesi, öğretmen kuruluşu TÖB-DER, memur kuruluşu TUM-DER ve demokratik polis kuruluşu POL-DER yine üniversite Öğrenci ve Öğretim Görevlileri Dernekleri bu dönemin eserleridir.

İnsana ve onun eğitimine yapılan yatırım yarınlara yapılmış sayılır. Kürt meselesinin üstünü örtmek için din derslerini mecbur tutma politikaları, dağa fare doğurttu. Onlar Kürt subapını kısayım derken dinci kanalın bendini yıktılar artık, gelen akarı durdurmada şimdilik panzer ve tazikli su kullanıyorlar. Bu hamur daha çok su çeker, yılların alışkanlıklarını bir çırpıda atmak öyle kolay değildir.

Tüm politikasını ve hayatiyetini onun üstüne kuran Refah, imam hatiplerden elini kolay kolay çekmeyecektir. Ülkede Kürdün tüm haklarını inkar ve reddedeceksin, Alevi inancını baskı altına alıp Sünni mezhebini resmileştirerek, "Kaynaşmış, tasada ve kıvançta bir", "birinci sınıf vatandaşların" ülkesini kuramazsınız.

Bu devletin kimler tarafından yönetildiği, Susurluk olayıyla artık ortaya çıktı. Bu çete elemanlarından Açar ve Bucak hala milletvekilidir. Süleyman Demirel hala cumhurbaşkanıdır. "Temiz ve herşeyin üzerinde olan ordu, MGK ve tüm komuta heyetiyle" bu durumu izlemektedir.

İşte Türkiye, işte ülke, bu ülke için ne söylenebilir Allahaşkına?

JİYAN

Xwedi-Herausgeber: KOMJIN-Yekitiya Jinên Kurdistan/ Verband der Frauen aus Kurdistan
Navnişan-Adresse : c/o HEVALTI, Robertstr. 5-7, 51105 Köln; Tel und Fax: 0231/833337
Konto Nr. : Deutsche Bank 24 27 136 BLZ: 370 700 60
Şertên Abonetiyê : Sali 15,- DM

REDAKSİYON'DAN SUNU

Merhaba !

Gecikerek de olsa, 21-22. sayımızla bir kez daha beraberiz.

Haziran ayında çıkması gereken 21. sayımızı, teknik nedenlerle çıkaramayınca, 6 ay gibi gecikmeli bir süreyle, iki sayıyı birarada yayınlamak zorunda kaldık. Bu gecikmeden dolayı özür diliyor, neden çıkmadı diye bizi sık sık arayarak soran okuyucularımızın ilgisine teşekkür ediyoruz.

Evet geçtiğimiz 6 ay, Türkiye ve Kürdistan'da önemli olaylar ve gelişmelerle doluydu. Kürt sorununu, şiddet yoluyla çözeceğine inanan Türk devleti, aynı politikasını bu süreçte de sürdürdü, son 5 ay içinde iki kez, "Sınırötesi Harekatı" adı altında Güney ve Doğu Kürdistan'a operasyonlar düzenleyerek, insan hakları ve uluslararası antlaşmaları ihlal etmeye devam etti. Bir bütün olarak, ülkenin sorunları her geçen gün daha da büyürken, yetkililer çözüm üretmez hale düştüler. Kamuoyunun dikkatini bu kez, "İRTİCA"ya çektiler, hükümet değişikliği yönünde bir gündem oluşturdular. Nitekim gündemi gerçekleştirdiler de. Çiller-Erbakan ikilisinin hükümetine son verildi, yerine "Anasol-D" hükümeti kurdu. Görünen odur ki, kimi kesimlerin bir umut olarak gördüğü bu hükümetin de ötekilerden farklı bir yanı yok.

Yine savaş, yine ekonomik kriz ve yine yasaklar! Bu, devlet politikasının bilinen ve değişmeyen teknik yanı. Diğer yanıyla bu süreç, demokrasi ve barış yanlılarının da hareketli olduğu ve çeşitli etkinliklerde bulunduğu, ancak yine egemen güçlerce bastırıldığı bir süreç oldu.

Bu sürenin, biz kadınlar açısından da önemli bir yanı oldu. Savaşın olumsuzluklarını en ağır

bedellerle ödeyen kesim, kadınlar olmasına rağmen, toplumun değer yargılarına yenik düşmeleri sonucu, kendilerine uygulanan cinsel taciz ve tecavüzler karşısında susmak zorunda kaldılar hep. Geçtiğimiz bu 6 aylık sürede, giderek bir savaş yöntemine dönüşen bu uygulamalara ilişkin alışılmışın dışında bazı gelişmeler oldu. Yıllarca cinsel taciz ve tecavüze uğrayıp, suskunluğu tercih etmekten başka çare görmeyen bir çok kadın, bazı kişi ve kurumların da yardımıyla, ses çıkarmaya başladı. Türkiye'deki adalet sistemi işlemeyince, hakkını "Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi"nde arayan Şükran Aydın gibi direnen ve Türkiye'yi mahkum ettiren kadınlar çıktı ortaya.

Emniyet güçlerinin(!), kendilerine tanınan hukuksal yetkilere dayanarak işledikleri bu iğrenç suçların iç yüzünü ortaya seren ve yetkili mercilerin buna karşı takındıkları insanlık dışı tutumlarını irdeleyen yürekli kadınlar, daha sıkça yazar oldular. Türkiye ve Kürdistan tarihinde, ilk kez bunu yazıya döken ve derleyerek bir kitap hazırlayan avukat Meriem Erdal gibi yürekli ve cesaretli bir kadının yapıtıyla, yaşananları bir sır gibi içine sindiren kadınlar için yol açılmış oldu.

Umarız ki, Bosna-Hersek savaşında tecavüze uğrayan kadınlara duyulan haklı ilgi, Kürt kadınlarına da gösterilsin. Yüzlerce kilometre uzaklıktaki kadınlara uygulanan bu kirli savaş yöntemini kınamak için sokaklara dökülen ve konuyu uluslararası arenalara taşımada katkı gösteren Türk kadınları, yanıbaşlarındaki Kürt kadınlarına yapılanlar karşısında da tavırsız kalmasınlar, duyarlı olabilsinler.

Biz de, KOMJIN olarak 7.Olağan Kongre'mizde konuya ilişkin aldığımız kararlar doğrultusunda bir dizi etkinlikte bulunduk. Bu sayımızda da, başta bu doğrultuda yaptığımız çalışmalar olmak üzere, bir çok kadın yazarın farklı konulara ilişkin yazılarını, düşünce ve önerilerini, çocuklar için Kürtçe dil derslerini bulacaksınız.

*****

BİR KİTAP

"GÖZALTINDA TECAVÜZLER"

Zübeyde

Kitapların hepsi güzel, hepsi okunmaya değer. Hepsi de, bir emeğin ürünüdür. Bu nedenle de, emeğe saygı duyan herkes, kitap yazana da saygı duyar. Ancak, her kitap herkese hitap etmez. Okunacak kitabın ilgi alanı, kişinin kendisine ve içinde bulunduğu ortama bağlıdır. Ortam, onun okuyacağı alanı belirler. Yazarı yazmaya teşvik eden de, içinde bulunduğu koşullardır.

Genelde insanların ilgi alanına giren sosyal, kültürel, toplumsal ve bilimsel içerikli yazılan kitapların yanısıra, "ÇOCUKLAR", "GENÇLER", "GENÇKIZ" ve "KADINLAR"ın oluşturduğu toplumdaki insan kesitlerine göre yazılan sayısızca kitap da var. Bu özel kitapların, diğerlerine oranla daha fazla okunduğunu görüyoruz. Kadın olduğuma göre benim de, daha çok hemcinslerime yönelik yazılan kitaplar ilgi mi çeker.

Bu anlamda da, kadınlara ilişkin yazılan kitapların bir çoğunu (anlayabildiğim dillerde) koşullarımca okumaya çalışmışımdır. "Kadının toplumdaki ve ailedeki yeri, - hukuksal ve sınıfsal konumu, - fizyolojik yapısını konu edinen kitaplar, en çok yazılan kitaplardır. Zaman zaman, savaş halinde olan ülkelerdeki kadınların konumuna ilişkin, okuduğum yazılar da olmuştur. Ama, savaşın en acımasız yöntemi olan

Gözaltında
Tecavüz

Meryem Erdal

"TECAVÜZLER"i işleyen kitap, yok denecek kadar azdır. Şili, Arjantin ve Nikaragua'dan sonra, çok yakın geçmişte Bosna - Hersek savaşı ile, bu yöntemin pislikleri su yüzüne çıkmış, tecavüz mağduru kadınların bir bölümü, uluslararası kuruluşların da yardımıyla seslerini duyurmaya başlamışlardır. Bilindiği gibi, Kürdistan'da da yıllardan beri kirlili bir savaş sürdürülmektedir. Bosna'daki vahşet kadar olmasa da, küçümsenemeyecek

boyutta tecavüzler yaşanmıştır ve yaşanmaktadır. Savaş, erkek organlarının "BASKI AYGITI" olarak kullanıldığı, iğrenç bir yöntemle yürütülmüştür. Ne var ki, Kürdistan'daki feodal değer yargılarının katılığı ve namus anlayışı, bu iğrençliklerin sis perdesi olmuştur. Suçun, faillerde değil de, tecavüz edilende - yani mağdurda - aranması, faille güç verirken mağdurların büyük bir kesimi Kürdistan'daki namus anlayışının ve feodal yargılarının

kurbanı oluyor. Ta ki, "Savaş Sendromu" adı verilen tahribatlar (savaşın yol açtığı tahribatlar) sonucu, bir çok kişi itiraflarda, bir çoğu da intihara başvuruncaya kadar, kimi kadınların tahammülü yok oluncaya kadar! Bunlarla ilgili kimi yazılı basın, haberler yayınladı, bir çok dergilerde örnekler verildi, hatta görsel basın bile kimine yer verdi. Ancak, hiç bir zaman ayrıntılara yer verilemedi. İşte, bütün bunları ayrıntılarıyla anlatan bir kitap!

"GÖZALTINDA TECAVÜZ"

Kitabın yazarı Avukat Meryem Erdal, kitabında hem mesleki deneyimleri ve hem de çok yönlü araştırmalar sonucu elde ettiği bilgileri, büyük bir cesaretle dile getiriyor.

"GÖZALTINDA TECAVÜZ" çalışmalarıyla, Türkiye'de resmi makamların münferit olay olarak nitelendirdikleri işkence olgusunun yanısıra, şiddetin özel bir biçimi halinde uygulanan tecavüz olgusunun önündeki sis perdesini aralıyor. Tanıklar, belgeler ve bulgularla birlikte dönemi ve şiddetin uygulayıcıları olan "görevli işkenceci" ve "görevli tecavüzcüler"i açığa çıkarıyor.

Kendi deyimiyle, törelere boyun eğen/eğdirilen annesinin uğradığı gayri insani bir uygulamayla tanık olduğu ilk tecavüz olayından, 9 yaşındaki R.K.'ya kadar, birçok kadına ve olaya açıklık getiriyor. Böylelikle bir TABUYU da kırıyor.

"Niçin Cinsel İşkence ve Tecavüz?" - "Cinsel İşkence ve Tecavüz Kurbanı Çocuklar" - "Kırlı Savaş Yöntemi Olarak, Cinsel İşkence ve Tecavüz" -

"Olağanüstü Hal Bölgesi'nde Cinsel İşkence ve Tecavüz" - "Cinsel İşkence ve Tecavüzün Türk Hukuk Sistemi İçindeki Yeri" - "İşkenceci Değil, Mağdur Cezalandırılıyor" - "Faillerin Diliyle Tecavüz" - "Mağdur Anlatımları - Tecavüze Maruz Kalan Kadınlar" - "Tecavüze Maruz Kalan Erkekler" - "Hamile Olduğu Halde İşkenceye Maruz Kalan Kadınlar" - ve "Belgeler" gibi bazı bölüm ve alt başlıklarının yer aldığı kitapta 39 kadının da anlatımlarına yer verilmiş. Meryem Erdal kitabında, oldukça çarpıcı ifadelerle de yer vermekte, bunları teşhir etmekte en ufak bir çekinme duymamakta.

"...OHAL Bölgesi, diğer bölgelere nazaran farklılıklar arz ediyordu. Herşeyden önce; uygulama burda daha yoğun ve kitlesel özellikler taşımaya başladı. Savaş yöntemi olarak ulusal-etnik kimliğin aşağılanması ve öç almanın bir aracıydı. Hatta askerlere, koruculara savaş ganimeti olarak Kürt kadınlar üzerinde istediği tasarrufta bulunma serbestliği tanıyordu."

"...Tecavüzün, işkence ya da savaş yöntemi olarak ülkenin her yerinde ve sistemli olarak uygulanmasında devlet önemli bir işleve sahiptir. Daha doğrusu, devlet, eylemin faillerindedir. İşkenceci ve devlet, bu insanlığa karşı suçun, ortak ve ayrılmaz failleridir." ifadeleriyle, çok az kişinin söylemeye yanaştığı gerçekleri korkusuzca haykurmakta.

Yine kitabında yer alan, "...Güvenlik güçlerinin sahip olduğu sınırsız hak ve yetkiler, bölgedeki kadınları çocuk yaşta da olsa istediği gibi kullanma ve onların bedeni üzerinde istediği tasarrufta bulunma sonucunu doğuruyor. Burada artık tecavüz olayları bir

defaya mahsus eylem olmaktan çıkıp, kadının güvenlik güçlerinin cinsel ihtiyaçlarını gideren araçlar olarak kullanımına dönüşmüştür" betimlemesi, itirafların ve bizzat tecavüz edilmişlerin anlatımlarıyla doğrulandığı gibi, mesleği gereği hukuksal açıdan da ele aldığı bu sonuca varıyor.

Evet, Türkiye ve Kürdistan'daki acı gerçeklerin, bu yönüyle sergilendiği bu kitabı okumanızı tavsiye ediyorum.

Yazarın Biyografisi:

Meryem Erdal 1966 Adana doğumlu. Hukukçu.

Çağdaş Hukukçular Derneği kurucularından. İHD Ankara Şubesi Başkanlığı ve çeşitli dönemlerde İnsan Hakları Derneği Ankara Şubesi yöneticiliği yaptı. İşkence ve Kırlı Savaş Yöntemi olarak Tecavüz" konulu makalesiyle, de Fransa'nın Cean kentinde, anti faşistler anısına düzenlenen "Güncel İnsan Hakları Sorunları" konulu Uluslararası Savunma Yarışması'nda ödül aldı. Ayrıca, "Gözaltında Tecavüzler" yapıtıyla araştırma - inceleme dalında; 27 Eylül 1997 tarihinde de "Musa Anter ve Basın Şehitleri" birincilik ödülünü aldı.

Gözaltında Tecavüz konusunda Avusturya, İtalya ve Almanya'nın çeşitli kentlerinde insan hakları kuruluşlarına düzenlenilen toplantılara konuşmacı olarak katıldı.

JİYAN Kadın Kültür Evi'yle Söyleşi

Haber Merkezi

Jiyan Kadın Kültür Evi'ni var eden koşulları Jiyanlı kadınlar şöyle anlatıyorlar:

"Kürdistan'da yıllardan beridir adı konmamış bir savaş sürdürülmektedir. Türk devleti tarafından, inatla sürdürülen bu savaşta asıl amaç, Kürtleri yok etme ve inkar etme politikasıdır. Süren bu savaşa karşı Kürtler demokratik haklarını kullanabilmek için yıllardır bıkmadan mücadele veriyor. Bu mücadelenin esas amacı, kimliğini, dilini, kültürünü, geleneklerini... özgerçe yaşatabilmektir.

Yaşanan bu kirli savaş sonucu, 3 bine yakın köy ve kasaba yakılıp yıkılarak boşaltıldı. Birçok insan doğup büyüdüğü topraklardan sürgün edildi. Ait olmadıkları bir toplumda yaşamak zorunda bırakılan bu insanlar, devletin baskısı yanında, bir de yoksulluğu, sosyal ve kültürel çatışmayı yaşıyorlar.

Bu insanlık dışı uygulamalar, Kürt toplumunun bütün kesimlerini etkilerken, Kürt kadınlarını da, daha farklı boyutlarda etkisi altına alıyor. Kürt kadını, cinsel kimliğinden dolayı her türlü baskı, işkence, tecavüz ve tacizi savaşın doğal bir sonucu olarak bedeninde taşıırken, diğer taraftan, göçün yol açtığı psikolojik ve ekonomik çöküntüyü de beraberinde yaşıyor.

Bu gerçeklerden hareket eden, metropollere zorunlu göç etmek zorunda bırakılan biz, bir grup aydın Kürt kadını, genelde Kürt halkının, özelden ise Kürt kadınlarının yaşadığı bu somut sorunları da gözönünde bulundurarak, bir şeyler yapmayı kararlaştırdık. Geçmişten gelen bir çalışmayı, kadınlara ait bir kuruma dönüştürdük. Yani Jiyan (Yaşam) Kadın Kültür Evi'ni çok zor koşullar altında kurmayı başardık."

Jiyanlı kadınlar oluşum aşamasın-

da yaşadıklarını ise şöyle aktarıyorlar: "Bizi birbirimize yaklaştıran, kadın olarak yaşadığımız ezilmişliğimizin yanı sıra, aynı halka ait olmamız, aynı dili konuşuyor olmamız, göç etmek zorunda bırakıldığımız ülkemiz Kürdistan'da, aynı baskıları yaşamamız, horlanmamız ve bunların yarattığı tahribatlar.

Bu yanıyla yaşadığımız olumsuzluklar bizi birbirimize yakınlaştırırken, birlikte olmanın, deneyimlerimizi birbirlerimize aktarmanın bizleri daha güçlü kıldığını farkettilik.

Jiyan'ı kurmadan önce, kendimizi üç yıl boyunca Azadi Kürt Kadın Grubu olarak tanımladık ve çalışmalarımızı bu isim altında sürdürdük. Yaptığımız bir dizi eylemlilikle, kamuoyunda bu isimle tanındık. Sınırlı sayıda olsa da kadın kitlesiyle buluştuk ve çoğaldık. Daha sonra kendimizi grup olarak tanımlamanın yeterli olmadığını farkettilik. Çalışmalarımızı örgütlü bir kurum altında sürdürmenin daha zor ama, daha anlamlı olacağını düşündük. Ve böylece *Jiyan Kadın Kültür Evi* kurulmuş oldu.

Bu örgütlenme sürecinde Kürt aydınlarından da oldukça büyük tepkiler aldıklarını anlatan Jiyanlı kadınlar, duygularını şöyle dile getiriyorlar: "Kürt kadınlarının kendi öz örgütlülüklerini yaratmak istemesi, verilen ulusal mücadeleden dolayı lüks sayılıyordu. Bu yanıyla grubun, çalışmalarını örgütlü bir yapıya dönüştürmek istemesi, aynı zamanda Kürt kadınlarının sessizliğinin bir noktada patlak veren çığılığı da oldu."

Jiyanlı kadınlar, bu çıkışı, hem hakim ideolojinin Kürt kadınları üzerindeki baskısına karşı bir başkaldırı, hem de, erkek egemen kültüre karşı bir çıkış olarak nitelendiriyorlar. Bağımsızlıklarına çok düşkün olduklarını vurgulayan Jiyanlı kadınlar,

bağımsızlık ilkelerini ise şöyle sıralıyorlar:

"- İdeolojik yapılanmaların doğrudan uzantısı olmaktan bağımsız,

- Türk kadınlarından bağımsız, (farklı yaşadığımız sorunlardan dolayı)

- Erkek egemen ideolojiden bağımsız."

Bugüne kadar bir çok eylemlilik gerçekleştiren Jiyanlı kadınlar, geleceğe yönelik amaçlarını da şöyle özetliyorlar:

"- Savaş koşullarının Kürt kadınları üzerinde yarattığı hak ihlalleri konusunda bilinçlenmelerini sağlamak ve bununla ilgili araştırmalara dayanarak rapor, kitap, kitapçık, broşür ve görsel metaryeller oluşturmak ve kamuoyuna duyurmak.

- Kadınlar arasındaki sosyal iletişimi sağlamak, yapıcı enerjilerini açığa çıkartmak için çeşitli kültürel etkinlikler düzenlemek.

- Kürt çocuklarının ana dillerini okuyup yazabilmeleri ve Kürt kimliklerini geliştirebilmeleri için her türlü olanağı sağlamak."

...

Eğer bir gün yolunuz İstanbul'a düşerse ve gezerken kendinizi Taksim-Mis sokak yakınlarında bulursanız mutlaka *Jiyan Kadın Kültür Evi*'ni ziyaret edin. Son derece sevimli ve her köşesi bir kadının emeğiyle onarılmış olan bu evde sizi, sıcacık dost bir elin kucakladığını hissedeceksiniz.

Eylem Haberleri

TECAVÜZLERE VE DÜNYA BARIŞ GÜNÜ'NE İLİŞKİN YAPILAN ÇALIŞMALAR

Haber Merkezi

Kürdistan'ın her dört parçasında, yıllardan beri halkımıza karşı sürdürülen kirli savaşın faturasını en ağır bedellerle ödeyen kadınlar ve çocuklardır. Bu savaşta kadın, "namus" kavramıyla özdeşleştirilerek, feodal değer yargıları karşısında bir araç olarak kullanılmıştır. Sömürgeci devletler onu, yakınlarını ele vermesi veya taciz edilmesi için bir silah olarak öne sürerken, kimi Kürt çevreleri de, yapılanlardan direk kadını suçlu sayarak onu, kendi yöntemleriyle cezalandırmaya çalışmışlardır. Her iki halde de kadın, "suçlu objekt" tir. Son zamanlarda ise, savaşın en kirli taktiği olan "Tecavüz" ve "İmha etme" yöntemleri artık gizlenemeyecek boyutlara ulaştı. Gerek Güney, gerek Kuzey ve gerekse Doğu Kürdistan'da uygulanan bu savaş yöntemini teşhir etmek ve gerekli önlemlerin alınmasını sağlamak amacıyla KOMJIN, bir dizi etkinliklerde bulundu. KOMJIN, 7. Olağan Kongresi'nde aldığı karar üzerine önce, Güney Kürdistan'da yürütülen savaşta, sayıları iki bini bulan kadının öldürülmesi ve imha edilmesini kınayan bir mektup yazarak, KDP ve YNK parla-

menterlerine ilettili. Ardından da, olayın araştırılması için çalışmalara başladı. Yapılan araştırmalarda, insanların çekindikleri görüldü ve bu nedenle de resmi kanallarla sağlıklı bilgi alınamadı. Bu arada gayri resmi ilişkilerle, bir çok insanın görüşleri alındı. çeşitli dergi ve gazetelerden bilgiler edinilmeye çalışıldı. Ayrıca, bir yıl öncesine kadar Güney Kürdistan'da yaşayan bir tanıdık da, JIYAN'da yayınlanmak üzere kendi izlenimlerini yazdı. Daha sonra da, İstanbul İnsan Hakları Derneği'nin buna ilişkin bir girişime başladığının duyulması üzerine, kendileriyle ilişkiye geçildi. Ancak onların da fazla bir bilgi edinemedikleri görüldü.

Doğu Kürdistan'da da, Molla Rejimi'nin kadınlara yönelik uygulamaları farklı değil.

Kuzey Kürdistan'da ise, öteden beri kadınlara uygulanan cinsel taciz ve tecavüzler, çocuk yaşta-

ki kızlara da uygulama boyutuna ulaştı, sistemli bir savaş yöntemine dönüştü. Bunun üzerine, uzun süre değer yargıları karşısında susmayı tercih etmek zorunda kalan bir çok kadın ve aile mensupları, son zamanlarda açıklamalarda bulunmaya başladılar. Kimi açıklamalar yetkililerce ciddiye alınmadığı gibi, failerin kim olduklarını söyleyen bazı kadınlar da failere hakaret ettikleri gerekçesiyle tutuklandı; tecavüzde buldukları tespit edilen kimi köy korucuları ve güvenlik(!) güçleri de serbest bırakıldı.

Bütün bu insanlık suçu uygulamalarının kınanması ve kamuoyuna duyurulması gerektiğine inanan KOMJIN, bir de "Kamuoyu ve Basın Açıklaması" yaparak bildiri hazırladı, tüm insan hakları ve demokratik kurumlara, kişi ve kuruluşlara, kitlelere, 500'e yakın parlamente ve onlarca Basın-Yayın ku-

rumuna ulaşmaya çalıştı, destek verilmesini istedi. Bir çoğundan da destek mesajları aldı.

Son olarak da, 1 Eylül Dünya Barış Günü nedeniyle, bir eylem koydu. KOMJIN böylesi bir eylemi, diğer Kürdistanî kadın örgütleriyle ortak yapmayı istemişti. Bunun üzerine daha Temmuz ayı içeri-sinde tüm kadın gruplarına bir mektup yazarak, ortak bir eylemin yapılmasından yana olduklarını belirtip, bunun görüşülebilmesi için 14 Ağustos tarihinde biraraya gelme çağrısında bulundu. Yapılan çağrıya sadece, bir İranlı kadın grubunun temsilcisi katıldı, diğer kadın gruplarından herhangi olumlu bir yanıt gelmedi. Böylelikle KOMJIN, tek başına eylemi düzenledi. Köln-KOMCIWAN Bi-

rimi de aktif olarak eylemi destekledi. "Kürt kadın ve çocuklarının yaşadıkları vahşete son!" şiarıyla düzenlenen eylem, 1 Eylül 1997 günü Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği önünde gerçekleştirildi. 100'e yakın insanın katıldığı eylem sırasında, çeşitli pankart ve flamalar açıldı, sloganlar atıldı. Kürtçe, Almanca ve Türkçe hazırlanan bildiriler dağıtıldı, eylem hakkında bilgiler verildi. Almanca bildiri okundu. Daha sonra da, üç kişilik bir heyet yetkililerle görüşerek, tecavüze uğrayan kadınlar hakkında bilgilerin de yer aldığı bir "İnformasyon Dosyası" onlara sundu, bir sonuç alınmaya kadar olayların üzerine gidilmesini isteyerek, KOMJIN olarak hem kendilerini ve hem de kamuoyu-

nu duyarlı kılmak için, sürekli çaba harcayacaklarını belirtti. Başvuruyu alan BM temsilcileri de, KOMJIN'a taleplerinde haklı olduklarını, dosyayı Cenevre ve New York'a iletceklerini, gereğinin orada yapılacağını belirttiler.

Ertesi gün de, kendilerine bildiri iletilen Nürnberg-yerel Radyosu - "Radyo Z", KOMJIN'ı arayarak, bir arkadaşla röportaj yaptı. Aynı hafta içinde yine WDR 3, "LOKALZEIT" programı kapsamında eyleme, KOMJIN ve Kürt kadınlarının durumuna ilişkin bir değerlendirmeye yer verdi.

Aşağıda, Eylem için hazırlanan bildiri metni ve bilgilendirmeyi veriyoruz.

KÜRT ÇOCUK VE KADINLARINA YAPILAN VAHŞET SONA ERMELİ

JİYAN \Presse

Kuzey Kürdistan

Bilindiği gibi Türkiye işgali altındaki ülkemiz yıllardır kirli bir savaş içindedir.

Polis, jandarma ve korucuların halkımız üzerindeki baskısı, Köy yakma, gözaltı, kayıp, yargısız infazlarla birlikte Kürt çocukları ve kadınlarına yönelik işkence, cinsel taciz ve tecavüz gibi suçlarla işlenmeye devam etmektedir. Bu işlenen vahşetin hukuku yoktur.

Kürt kadınları ne yazık ki, kendilerine yapılan cinsel taciz ve tecavüzü çok yönlü baskıların etki-

siyle kamuoyuna açıklayamamaktadırlar.

Bu yapılan vahşeti ifade etme cesareti gösterenlerden Şükran Aydın, Leman Çelikaşlan, Remziye Dinç, Zeynep Avcı, Mesnet Azar, Emine Can ve R.K. adlı 10 yaşındaki kız çocuğunun durumları basına yansımış, ancak bunların kendileri ve aile fertleri devlet tarafından tehdit ve baskı ile susturulmaya çalışılmaktadır. Kürt kadınlarına ve çocuklara uygulanan şiddet ve tecavüz olaylarının sanıkları belli olduğu halde hiç biri yargı önüne çıkarılmıyor, çıksalar bile cezalandırılmıyorlar. Tecavüzü gerçekleştiren korucu, polis ve jan-

darmalara yaptırım uygulanmadığı için, tecavüz ve taciz olaylarına hergün bir yenisi daha ekleniyor. İnsan haklarını çiğneyenler, suç işleyenler devlet koruması altındadırlar, bir başka deyişle suçlu devlettir.

Güney Kürdistan

Körfez savaşından sonra Güney Kürdistan'ı yönetme fırsatını ele geçiren iki büyük Kürt partisi KDP ve YEKİTİ, BM ve Saddam Hükümeti'nin koyduğu ambargolardan ötürü, kötü ekonomik koşulların, savaşın yarattığı yıkımın, açlık ve yoksulluğun yolaçtığı bunalımların üstesinden

gelemediler. Yıllardır bu iki partinin toplum içinde öteden beri açtığı ikilik, ülkedeki bunalımla birlikte büyüyerek bir kardeş kavgasına dönüşmesine, sorunların çözümünden çok, daha da derinleşmesine yol açtı. Bu Parti taraftarları, toplumdaki sorunların ahlaki bir çöküntüye yol açmasında, kadınları sorumlu tutmaktalar. Ahlaki çöküntüyü önlemenin tek yolu olarak, bu yola düşen kadınların öldürülmesi, kurşuna dizilmesi olarak görülüyor ve infaz ediliyor.

Bu gün Güney Kürdistan'da her gün ortalama 3-4 kadın bu nedenle öldürülürken, yakalanan katiller bir kaç gün sonra "namusunu temizlemiş" denilerek serbest bırakılıyor. YEKSAN adlı gazetenin 1995 yazında yayınlanan bir araştırmasında, son beş yılda öldürülen kadın sayısının 2 bine yaklaştığı, adları ve öldürüldükleri yerlerle birlikte açıklanıyor. Kaybolan ve kendisinden hiç haber alınamayan kadın sayısının ise 2 binden fazla olduğuna dikkat çekiliyor.

İstanbul'daki Iraklı Kadın Haklarını Savunma Komitesi'nin KOMJIN'a gönderdiği ve dayanışma talebinde bulunduğu mektupta ve Roza dergisinde yayınlanan açıklamada; bu cinayetlerin arkasında söz konusu partilerin silahlı güçlerinin parmakları olduğu vurgulanmaktadır.

Geçtiğimiz Nisan ayı ortalarında namus koruma gerekçesiyle, Kejal Hıdır Hüseyin'e saldırıldı. Hamile olan Kejal Hıdır'a vahşice işkence yapılarak burnu kesildi. Bölgedeki bir mollanın fetvasına göre kendisine ölüm cezası verildi. Bu vahşi ölüm kararının infazı

için karnındaki çocuğun doğumu beklenilmektedir.

Doğu Kürdistan

İran Mollalar Rejimi, köhnemiş islam hukuku ve özel şii mezhebi yasalarına uygun olarak kadın ve genç kızlara yönelik baskı, cinsel taciz ve tecavüzlerini meşru laştırdı.

Kanlı rejim saldırılarını Kürt halkına karşı açtığı savaşla yürütmekte, Kürt yurtsever ailelerini ve onlarla ilişkisi olanları acımasızca işkence edip idam etmektedir.

Şii hukukuna göre genç kızlar, kız oldukları müddetçe cennete gitme vasfına sahip ve idam edilememektedir. Buna kılıf bulan mollalar, genç kızlara bir kaç saatliğine nikah (Sıxe) yaparak, bu kızların ırzlarına hem kendi-

leri hem de pastarların geçmesine, daha sonrada idam edilmesine imkan vermektedirler.

Ülkemizin her parçasında temel insani haklarımız kağıt üzerinde kalmakta, çocuklarımız, kardeşlerimiz, ana ve babamız gözlerimizin önünde öldürülmekte ve çok yönlü baskılara maruz kalmaktadır. Bu nedenle huzurumuz yoktur. Uluslararası kurum ve kuruluşlar, bu zalim devletlerin bize yaptıklarına müdahale etmemektedir.

Ülkemizin parçalanmasında rolü olan, bizi Türk, Arap ve Fars iktidarlarının hukuksuz ve pervasız vahşetinin elinde bırakan BM, NATO ve diğer uluslararası toplulukların üyesi olan tüm ülkeleri, bizi yalnız bıraktıkları, yapılan zulme gözyumdukları için suçluyoruz.

Bu nedenele KOMJIN olarak

1 EYLÜL DÜNYA BARIŞ GÜNÜ'nde Bonn Rheinallee 6'da, UNHCR-Temsilciliği önünde, saat 10. 30'da bir protesto eylemi düzenliyoruz.

- Savaş ve saldırılar bir an önce durdurulmalı, Kürt halkının kendi kaderini tayin hakkı tanınmalıdır.

*****

- Bize zulmeden ülkelere silah sevkiyatı yapılmamalı, onlara uluslararası teminatlar verilerek, sürekli kredilerle besleyerek Kürt halkının inim inim inlemesine göz yumulmamalıdır.

*****

- Güvencelerimizin uluslararası anlaşmalarla sağlanması ve sürekli kontrol edilmesini, yaralarımızın sarılmasını, maddi ve manevi zarar ve ziyanların karşılanmasını,

*****

- Kürdistan'ın her parçasında işkence, cinsel taciz ve tecavüze uğrayanların, hakkında ölüm kararı verilen Kejal Hıdır Hüseyin, Kuzey Kürdistan'da dava açan ve açamayan Mesnet Azar, Emine Can ve diğer kadınların yaşamlarının güvence altına alınmasını, tedavileri için olanak sağlanmasını talep ediyoruz.

Ağustos 1997

TÜRKİYE'DE ADALET OLMAYINCA!

*Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Türk Hükümeti'ni,
Şükran Aydın'a tazminat ödemeye mahkum etti!*

Haber Merkezi

Şükran Aydın, henüz 17 yaşındaydı. Mardin'in Derik İlçesi'ne bağlı, Tasit köyünde 29 Haziran 1993 tarihinde, babasıyla birlikte köy korucuları ve jandarmalar tarafından gözaltına alınmış, gözleri bağlı şekilde soyularak dövülmüş, sonra da ırzına geçilmişti. Şükran Aydın, serbest bırakıldıktan sonra, İnsan Hakları Derneği'nin (İHD) Diyarbakır şubesine suç duyurusunda bulunmuştu. Avukatı aracılığıyla, kendisine tecavüz eden jandarmaları mahkemeye vermek istemişti. Savcılık, kendisini hastahaneye havale ederek, iki ayrı rapor hazırlatmış, ancak daha sonra olay kapatılmaya çalışılmıştı.

Bunun üzerine Şükran Aydın, 21 Aralık 1993'te Avrupa İnsan Hakları Komisyonu'na başvuruda bulunmuştu. Türk hükümeti ise, yaptığı savunmada iddiaları reddedip, Şükran Aydın ve babasının hiç gözaltına alınmadığını, aldıkları istihbarat haberlerine göre onların PKK militanlarıyla yakın ilişkilerinin olduğunu saptandığını belirtmiş, böylece de tecavüzün PKK militanlarınca yapılmış olabileceği imajını yaratmaya çalışmıştı.

İnsan Hakları Komisyonu da, buna karşın 12-14 Temmuz 1995 tarihlerinde, olay yerine bir heyet göndererek, incelemelerde bulundu. Yapılan araştırmalar ve tanık ifadelerinin alınmasından sonra, Şükran Aydın'ın suç başvurusunu haklı buldu ve dosyayı, Avrupa İnsan Hakları

Mahkemesi'ne (AİHM) havale etti. Mahkeme, 25 Eylül tarihinde Strasburg'daki oturumunda konuyu ele alarak, Şükran Aydın'ın güvenlik güçlerince ırzına geçildiği ve işkence gördüğü sonucuna vardı ve Türk hükümetini 40 bin dolar tazminat ödemeye mahkum etti. Mahkeme ayrıca, olayı iğrenç ve aşağılayıcı bir tavır olarak değerlendirip, şiddetle kinadığını da belirtti.

Şükran Aydın olayını, KOMJIN da başından beri takip etti, gerekli girişimlerde bulundu. 1995 tarihinde, AZADİ Gazetesi'nde detaylıca yer verilen olayın duyulması üzerine KOMJIN, aynı günlerde bir kamuoyu açıklamasıyla tüm demokratik kuruluşlara, parti kadın kollarına, kiliseler birliğine, tek tek kişi ve onlarca parlamentere başvurdu. Açıklamada Şükran Aydın'ın, binlerce kadın arasında, Kürdistan'daki değer yargılarını kırarak açıklama cesaretini gösteren bir SEMBOL olduğu ve bu örnekten yola çıkarak, Kürt kadınlarına uygulanan tecavüzlerin üzerine gidilmesi talebinde bulundu. Daha sonra da, Şükran Aydın başta olmak üzere, aynı konumda olan kadınlara destek vermeyi sürdürdü.

En son olarak da, 1 Eylül Dünya Barış Günü nedeniyle, "Kürt Kadın ve Çocuklarının Yaşadıkları Vahşete Son!" şiarı

altında, 1 Eylül günü Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği önünde bir eylem düzenledi. Üç kişilik bir heyet, BM temsilcileriyle görüşmelerde bulundu. Aralarında Şükran Aydın'ın

da bulunduğu bir çok kadına uygulanan tecavüzlere ilişkin bilgileri içeren ve taleplerden oluşan bir dosya ilettili. Aynı anda da yaklaşık 100 kişilik bir grupla, binanın önünde protesto mitingi yapıldı, hazırlanan bildiri okundu ve dağıtıldı. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin bu karara varmasında, KOMJIN'ın sürdürdüğü çalışmaların da büyük payının olduğuna inanıyor, bundan böyle diğer mağdurların da haklarının aranması yönünde, her türlü girişimde bulunmaya devam edeceğimizi belirtmek istiyoruz.

ÇOCUKLARIMIZ VE BİZ

Eylül ayının, dünya çocukları için ayrı bir önemi var. Kimi ülke çocukları içinse, iki açıdan önemli bir aydır Eylül.

1-Uluslararası arenada önem taşıyan "Dünya Çocuk Günü" bu aya denk geldiği,

2- Bir çok ülkede "Eğitim ve Öğretim" yılının başlangıç ayı olduğu için.

Bu ay geldiğinde ailelerde, okullarda, eğitim-öğretim kurumları ile çocuklara yönelik çalışmalar yürüten kuruluşlarda bir hareketlilik, bir telaş başlar. Kiminde birşeyleri yapabilme ve sergilemenin; kiminde ise, hiç bir şey yapamamanın ve seyirci kalmanın telaşı(!). Önce, birinci özel günün - yani Dünya Çocuk Günü - nün, bende yaptığı çağrışımı belirtmek istiyorum:

Adına "Dünya Çocuk Günü" dense de bu özel günü, tüm dünya çocuklarının kutlayamadığını biliyoruz. Kutlayabilenlerin de tümünün, bilinçlice ve sevinçle kutladığını söyleyemeyiz. Diğer tüm özel günler gibi, bu gün de yine belli sınıflar ve katmanlarca kutlanmaktadır. Böyle olunca da, çocuklar arasında bir ayrıcalığın olduğu ortaya çıktığını görürüz. Yine egemen sınıf ve güçlerdir tatmin olan.

Bunu söylerken, böyle bir özel güne karşı olduğum anlaşılmasın. Benim karşı olduğum olgu, tüm çocukların bundan yararlanamayışdır, aynı sevinçli paylaşma fırsatının verilmeyişidir.

Her Eylül ayı geldiğinde ve "Dünya çocuk Günü" ile ilgili afiş ve haberleri gördüğümde, içimi,

ilk etapta bir burukluk kaplar. Aklima ilk gelen şey, nasıl ve kimlerle kutlanacağı değil, kimlerin bu kümede yerlerini alamayıdır. Ve üzümlere belirtiyim ki, içten içten bir tepki bile duymaya başlıyorum. Kutlamayı değil, kutlayamayanlara nasıl ulaşabileceğimi düşünmeye başlıyorum. En başta da kendi halkımın çocukları geliyor gözlerimin önüne. Güzel olanaklardan yararlanabilen ve neşe içinde oynayan çocukları gördükçe, oyun yeri diye tozlu-topraklı alanları ve bataklıkları seçmek durumunda olan çocukları düşünüyorum.

Oyuncak mağazası yerine, çöplüklerde oyuncak arayan, ölümlüne ve sakat kalmasına neden olacağını bilmediği mayınları oyuncak diye eline sevinçle alırken katlanan çocuğu; oyuncak tabanca diye tutturmuş çocuğun yanında, bu oyuncuğun ve oyuncuğu kullananın marifetlerini her gün çok yakından gören, korku, nefret ve bunalımı birarada yaşayan çocuğu düşünüyorum.

Sıcak bir yuva yerine, yerde se-

rili bir yatak, (ki bu sadece bir pul veya minder de olabilir) üzerinde sıra sıra yatan ve birbirlerinin nefesiyle ısınmaya çalışan çocukları düşünüyorum.

Anne ve babası tarafından ihtiyaçları karşılanmayan çocukların yanında, ailesinin ihtiyaçlarını karşılamak için, türlü zorluklarla çalışmak durumunda kalan çocukları düşünüyorum.

Pırl pırl giyinmiş çocuğun yanında, ayağındaki farklı renk ve eskilikte çorapları veya ayakkabıları giymenin ezikliğini duyan çocuk geliyor gözlerimin önüne.

Ne anlama geldiğini öğrenmeden sürgünü bizzat yaşayan ve gittiği yabancı bir çevreye kuşkuyla yaklaşan ve de istenmeyen - itilen çocuğu düşünüyorum. Ve daha bir çok şeyi...!

O zaman kutlayanlara, kutlayabildikleri için seviniyor, kutlayamayanların da kutlar konuma gelebilmesi için, bu özel günün kullanılması ve bu vesileyle kamuoyun duyarlı kılınması yönünde bir şeylerin yapılması gerektiğine inanıyorum. Ve Dünya çocuk Günü herkese kutlu olsun diyor, tüm dünya çocuklarının eşit koşullarda kutlayabilmelerini diliyorum.

Yine bu ayda başlayan eğitim ve öğretimin de düşündürdükleri yukarıdakilerden farklı değil. Hatta, kimi acımasız uygulamalara baktığımda, insanlık adına değil düşünmek, UTANÇ DUYUYORUM! İnsanların, kendi sahip oldukları haklara başkalarının da sahip olmaları gerektiğini gör-

meyecek kadar kör olmalarını da anlayamıyorum.

Çağdaş ve gelişmiş bir ülke olmak, eğitilmiş bir ülke olmak, eğitimli olmaktan geçer. Her ülkenin, her insanın da savunduğu budur. Yine, eğitimin ana kaynağının "DİL" olduğu temelinde de herkes birleşir. Elbette eğitimde, Ortam ve mekanın büyük bir payı vardır. Ama asıl etken, çocuğun kullandığı dildir. Bu dilin kullanılmasını ve geliştirilmesini ise, eğitim politikaları belirler.

Her eğitim politikası da, çocuğun içinde bulunduğu veya vatandaşı olduğu ülkenin, devlet politikası ile bağlantılıdır. Bunu, her okul açılışında daha da derinden hissedirim.

Okulların açılışında okul bahçelerini, cıvı cıvı sesleriyle şenlendiren; kimi neşe dolu gülen, kimi üzgün çocuklar doldurur. Bir de, okul bahçesine egemen olan seslerden ve konuşulanlardan hiç bir şey anlamadığı için, boynu bükük şekilde sessizliği tercih eden çocuklar! Bunlar, dilleri yasaklanan çocuklardır. O dil ki, çocuğun kendisini ifade edebilme ve karşısındakini algılayabilmede kullandığı en iyi iletişim aracıdır, ağzın anahtarıdır. Bu anahtar, birileri istemediği, sevmediği için paslanmaya terk edilmiştir. İçerdeki hazineye kilit vurulmuştur. Bu hazine çocuğun, doğduğu günden itibaren annesi veya aile bireyleyle iletişim sürecinde depoladığı bir birikimdir. Bu birikim, ailede konuşulan dille sağlanır, yani "ANADİL"dir. İnsan zekasının en hızlı geliştiği ve öğrenim temelini oluşturduğu dönem, 0 ila 6 yaş arasıdır. Bazı verilere göre, bir çocuğun zeka gelişimi normalinde 9 yaşına kadardır. 9 yaşına kadar zeka gelişimi ve öğrenmeyi birarada yürüten

çocuğun, bu yaştan sonraki dönemi "öğrenme süreci" olarak devam eder. 6 yaşında okula başlayan bir çocuğun bilgi birikimi, konuştuğu dilde somutlaşır. Böylelikle bir bilgi birikimi ile okula başlamış olur. Bir çocuğun okula başlamadan önce öğrendiği sözcük sayısı ise, 2500 ila 5000 arasındadır. (Gelişmiş ülkelerde bu sayı, daha da fazladır.) Çocuğun okulöncesi döneminde edindiği bu birikim, yeni bir gelişme dönemine başladığında, onun kullanacağı hammaddesidir. Okula başladığında da, bu temele dayanılarak yetiştirilmesine ve gelişmesine yön verilir. Bu temel, ilk öğrendiği ve konuştuğu dil - ANADİL - ile oluşmaya başlar. Bunun içindir ki, ANADİL hayati fonksiyonlara sahiptir. (ANADİL'in fonksiyonları ve önemini işlemek, başlı başına bir konudur. Amaçım, bunu işlemek değil, yukarıda belirttiğim küçük bir analizle, ANADİL'in önemini vurgulamaktır.)

İşte, bu denli öneme sahip olan ANADİL'in yasaklanması ve yok sayılabilmesini anlayabilmek mümkün değildir. Ama, bunu anlatanlar(!) güzel uygulayabiliyorlar. Bu en güzel uygulayanlardan biri de Türkiye'dir.

Türk Anayasası'nın eğitime ilişkin bir kaç maddesine bakılacak olursa, özellikle Kürtçe temel alınarak, diller üzerindeki baskı ve yasaklama politikası, Şark İslahat Planı ve Takrir-i Sükun Kanunları ile başlamıştır. Bu kanunla, Türkiye'de yaşayan herkesin "Türk Vatandaşı" olduğu, konuşulan dilin de "TÜRKÇE" olduğu belirtilerek, diğer diller yasaklanmıştır. Daha sonra da, 2932 sayılı yasa ve Anayasa'nın 42. maddesiyle getirilen yasaklamada şöyle der: "...Türkçe'den

başka hiç bir dil, Eğitim öğretim kurumlarında, Türk vatandaşlarına ana dilleri olarak okutulamaz ve öğretilemez." Anayasa'nın 26. maddesi, 3. paragrafı da şöyle der: "Düşüncelerin açıklanması ve yayılmasında, kanunla yasaklanmış olan herhangi bir dil kullanılamaz."

Birleşmiş Milletlerin 15 Aralık 1960 tarihinde, "İnsan Hakları Beyannamesi"nin, 5. maddesi / c fıkrası gereğince, ANADİL EĞİTİMİ'ne ilişkin yaptığı anlaşmada da şöyle denilmektedir: "...Bu anlaşmaya imzasını atan devletler, barındırdıkları azınlıklara tüm haklarını tanıyarak, onların kendi eğitimlerini ve dillerini geliştirmelerini sağlamak, onların eğitim sorunlarına çözüm bulmakla yükümlüdür."

Evet, bu anlaşmaya Türkiye de imza atmıştır. Ama, görüldüğü gibi de kendince uygun bulduğu kararlar almış, uluslararası anlaşmalarını hiçe saymıştır. Irkçı, racist bir eğitim sistemiyle zorla "Türkleştirme Politikası" dayatmaktadır.

Her eğitim ve öğretim yılına başladığında da, Türkleştirmeye çalıştığı çocukların suskunluğunu bir kazanım saymakta, her yıl kendince türkleştirdiği insan sayısının kabarmasıyla övünmekte. Ama bu suskunluğun bir gün, diğer alanlarda olduğu gibi, haykırışa dönüşeceği unutulmamalı!

İşte her Eylül ayında, bu arzular ve umutlarla eğitim ve öğretim yılına başlıyorum.

Umutların yeşereceğine olan inancımınla, tüm çocukların elele, eşit ve adil bir düzende yaşamalarını diliyorum!

Aktion zum 1. September-Weltfriedenstag

SCHLUB MIT DER GRAUSAMKEIT, DIE DIE KURDISCHE KINDER UND FRAUEN ZU ERLEIDEN HABEN.

Die gegen unser Volk geführten Kriege bringen für die kurdischen Frauen besondere Unterdrückungsmittel mit sich, zu denen auch sexuelle Belästigung und Vergewaltigung gehören. Eine der vielfältigen Aktivitäten zur Verurteilung von sexuellen Belästigung und Vergewaltigungen war eine Protestaktion von KOMJIN am Weltfriedenstag in Bonn, vor der UNHCR-Vertretung. Etwa 100 Personen gingen am 1. September 1997 vor dem UNHCR-Gebäude, um gegen die grausame Unterdrückung von Frauen zu protestieren und verlasen dabei die Erklärung von KOMJIN. Eine Delegation von drei KOMJIN-Vertreterinnen wurden von UNHCR-Vertretern empfangen und übergab nach ihren Gesprächen ein Dossier. Der Sender WDR 3 und das "Radio Z" in Nürnberg berichteten über die Aktion und das Thema. Wir denken, daß Sie die nachfolgende Erklärung von KOMJIN mit Interesse lesen werden.

Nord Kurdistan

Wie allgemein bekannt ist, wird in diesem, von der Türkei besetzten Teil unseres Landes ein schmutziger Krieg geführt. Unser Volk wird von der Polizei, den Gendarmen und Dorfschützer unterdrückt, darüber hinaus sind die Zerstörung der Dörfer, Verhaftungen u. Verschwinden der Menschen, Ermordungen, sowie Folterungen und Vergewaltigungen an kurdische Kinder und Frauen, sind an der Tagesordnung. Diese brutale Verbrechen kennen kein Recht. Es ist leider eine Tatsache, daß die kurdische Frauen, aufgrund des vielfältigen Druckes, über diese Vergewaltigungen und Mißhandlungen, in der Öffentlichkeit nicht preisgeben.

Diese Grausamkeit wurde, aufgrund des mutigen Verhaltens von Şökran Aydın, Leman Çelikaşlan, Remziye Dinç, Zeynep Avcı, Mesnet Azar, Emine Can und dem 10 jährigen R. K., an die Presse gelangt. Deshalb

werden sowohl sie als auch ihre Familien von dem Staat unter Druck gesetzt, um dadurch sie zum Schweigen zu bringen. Obwohl diese Täter, die die kurdische Kinder und Familien mißhandelt und vergewaltigt haben, bekannt sind, werden sie nicht mal einem Gericht vorgeführt, wenn sie auch vor Gericht gestellt werden, werden sie wieder freigelassen. Weil die Dorfschützer, Polizisten und Gendarmen, wegen ihrer begangenen Mißhandlungen und Vergewaltigungen keine Strafe erhalten und dadurch ermutigt

werden, nehmen diese Mißhandlungen und Vergewaltigungen täglich zu. Die Täter, die Menschenrechte mit Füße treten und oben erwähnten Straftaten begehen, stehen unter dem staatlichen Schutz, so, daß der Staat selbst Mittäter ist.

Süd Kurdistan

Nach dem Golfkrieg bekamen die beide großen kurdischen Parteien, KDP und YEKITİ die Möglichkeit, in Südkurdistan die Regierung zu übernehmen. Aufgrund

des Embargos von UNO und Saddams Regierung, konnten sie wirtschaftliche Krise, Armut und Sanierung der vom Krieg zerstörten Infrastruktur der Region nicht bewältigen. Eine, seit Jahren herrschende Rivalität zwischen diese Parteien, die auch unter der Bevölkerung eine Spaltung verursachte, nahm in letzter Zeit zu und es entwickelte sich zu einem Bruderkrieg, wodurch die der Umfang der Problemen gewaltig zunahm. Die Anhänger dieser Parteien werfen den Frauen vor, daß sie diesen moralischen Zusammenbruch unter der Bevölkerung verursacht haben. Um diesen moralischen Zusammenbruch zu beenden, gibt es nach ihrer Meinung einen einzigen Weg, die Frauen die diesen Tat begehen, müssen erschossen und hingerichtet werden.

In Südkurdistan werden täglich 3-4 Frauen aus diesem Gründe getötet. Die Täter werden kurz nach ihrer Festnahme, unter dem Vorwand "Er habe siene Ehre getretet.", wieder freigelassen. Nach einer Untersuchung der Zeitung "YEKSAN" im Jahr 1995, wurden in letzten fünf Jahren ca. 2000 Frauen getötet, sie werden bei dieser Untersuchung mit Namen und Wohnorten genannt. Dabei seien die Zahl der Frauen, die verschwunden sind, mehr als 2000.

Das Komitee für die Verteidigung der Rechte der Frauen aus Irak, in Istanbul einen Brief an KOMJIN, in dem sie nach Unterstützung einfordern und in einer Erklärung, die von der Zeitschrift ROZA veröffentlicht wurde, wird darauf hingewiesen, daß die paramilitärische Einheiten der Parteien, hinter diesen Ermordungen stecken. Mitte April dieses Jahres wurde, unter dem Vorwand,

Ehre zu retten, Kejal Hidir Hüseyin überfallen. Die schwangere Kejal Hidir wurde brutal mißhandelt und ihre Nase geschnitten. Nach Fetwa eines Mullahs wurde gegen sie eine Todesstrafe verhängt. Um dieses brutales Todesurteil auszuführen, warten sie bis sie ihr Kind zur Welt bringt.

Ost Kurdistan

Das Regime der Mullahs in Iran, hat dem veralteten islamischen Regeln und den Regeln der Schiik-Konfession entsprechend, die Untendrückung, Vergewaltigung und Mißhandlung der Frauen und jungen Mädchen, legimitiert.

Das blutige Regime führt einen Krieg gegen das kurdische Volk. Die kurdische Patrioten, ihre Familien und Personen, die sie unterstützen, werden von den Mullahs gefoltert und hingerichtet. Nach dem Glauben der Schiiten haben junge Mädchen, solange sie Jungfrau sind, eine Berechtigung,

ins Paradies zu gehen, aufgrund dessen werden sie nicht hingetrichtet. Um diese Vorschriften um zu gehen, lassen die Mullahs diese Mädchen für einige Stunden trauen (Sixe) womit sie eine Möglichkeit schaffen, daß sowohl sie selbst als auch die Pasdaren diese Mädchen vergewaltigen und danach hinrichten können.

In dem Teil unseres Landes, bleiben die Menschenrechte auf dem Papier, unsere Kinder, unsere Eltern und Geschwistern werden vor unseren Augen ermordet und Foltern ausgesetzt. Deshalb finden wir keine Ruhe. Die internationale Verbände und Instituten versuchen nicht die Unterdrückung dieser Staaten zu verhindern.

Wir klagen UNO, NATO, EU und andere Staaten, die der internationalen Gemeinschaft angehören an, weil sie beim Spalten unseres Landes eine Rolle gespielt haben und uns der brutalen Unterdrückung der Araber, Türken und Perser allein gelassen und ihre Augen dabei zugeschlossen haben.

Deshalb als KOMJIN

organisieren wir am 1. September, TAG DES FRIEDENS, vor dem Gebäude der UNO-HCR, Rheinalle 6 in Bonn, um 10.30 Uhr eine Protestaktion und fordern:

- Schluß mit den Kriegen, dem kurdischen Volk muß gewährt werden, über sein Schicksal selbst zu entscheiden,

- den Ländern, die gegen uns Kriege führen, dürfen keine Waffen geliefert werden, beim Zusichern der Krediten an diesen Staaten, darf nicht übersehen werden, daß sie uns unterdrücken und gegen uns ein Krieg führen.

- Unsere Rechte müssen durch internationale Verträge zugesichert werden und dies zur Bewahrung unter internationalen Beobachtung genommen werden.

- Ferner fordern wir, daß das das Leben der mißhandelten, vergewaltigten, gefolterten und angestoßenen Frauen in jedem Teil Kurdistans geschützt wird, sowie Kejal Hidir Hüseyin aus Südkurdistan, Şükran Aydın, Mesnet Azar, Emine Can und vielen anderen Frauen in Nord Kurdistan, die aus Angst und aus Armut keine Anzeige wegen Vergewaltigung erstattet haben, eine Möglichkeit zur Psychologischen Behandlung ermöglicht wird und ihr Lebevor Mißhandlungen geschützt wird.

ALTI YILDAN SONRA KÜRDİSTAN'A YOLCULUK

Nujen

Kürdistan'a gitmeyeli altı yıl oluyordu. Sadece altı yıl! Bu gişimde, altı yılın getirdiklerini ve götürdüklerini yakından gördüm. Bu kez duymadım, okuyarak öğrenmedim, bizzat gördüm. Daha Almanya'dan hareket etmeden önce büyüklerime, Kürdistan'a gitme arzumu belirttiğimde tedirginliklerini, verdikleri yanıtlardan anlamıştım. "Geldiğinde konuşuruz" dediler. Belliydi ki, telefonda açık vermek istemiyorlardı. Türkiye'ye vardıkdan sonra kimi büyüklerim, köye gitmemin rizikolarını ve karşılaşılabilecek zorlukları dile getirerek, gitmemin doğru olmayacağını söylediler. Bense, çocukluğumdan itibaren, daha altı yıl öncesine kadar ara vermeden her yaz dönemini geçirdiğim köyüme gitmeyi ve orada yaşananları görmeyi kafama koymuşum.

Derken bir kaç gün sonra Elazığ'a gittik eşimle. Uçakla gittiğimiz için, kara yoluyla gidenlerin akibetine uğramamıştık. Elazığ'da bir gece kaldıktan sonra, yollarda başımıza gelebilecek her türlü zorluğu göze alarak, yola koyulduk. (...) İlçesi'ne kadar, düşündüğüm şekilde bir zorlukla karşılaşmadan gittik. Orada inip, köy minibüsleriyle yolumuza devam edecektik. Önce köyde kalacağımız bir kaç gün için alışveriş yapmak istedik. Aynı şeyden beş kilodan fazla alamayacağımızı, aksi taktirde Jandarmalık'tan ruhsat-izin belgesi almamız gerektiği söylendi.

Bunu, daha Almanya'dayken de duymuş ve basında okumuştuk. Buna rağmen, sanki ilk defa duymuş gibi bozuldum, öfkelenim. İnsanın ne kadar yiyebileceğini ve neler alabileceğini ülkede, JANDARMA veya ASKER belirliyordu. *Ülke, karar mekanizmasının kişilerin elinden alındığı, (hem de yerli halkın elinden!) insanlararası oluşan sınıflardan, 1.sınıf insanının -ASKERİN, JANDARMANIN- ağzından çıkan sözcüklerle işleyebileceği bir ortama dönüşmüş!*

Karara uyacak şekilde alışverişimizi yaptık ve bizi köye götürecek minibüs şoförünün istemiyle yola çıktık. Fazla gecikemezdik. Zira, saat 17.00'ye kadar, tüm vasıtalar gidecekleri yerlere varmalıydılar. O saatten sonra, arabaların yola çıkmaları yasaktı! Tabi, askeri araçlar hariç! Arabaya bindik, yola koyulduk. İlçenin bitiminde, bir çok köy yolunun ayrıştığı kavşakta, askerler arabamızı durdurdu. Yolcuların hepsi, aynı günün sabahı köyden gelip, şimdi dönen insan-

lardı. İçlerinde yabancı(!) ben, eşim, ablam ve ağabeyimdi. Köyümüze giden yolda yabancıydık! Zaten kavşağa varmadan yolcular, kimliklerini çıkarmaya başlamışlardı. Biz de çıkardık. Arabamızın durdurulması ve insanların suskunluğu, ayrı bir ülkeye, savaş ve korkunun hakim olduğu bir ülkeye girdiğimizi göstermeye yetiyordu. Oysa Kürdistan'a çoktan girmiştik. Ama burası OVANIN BİTİP, DAĞLARIN YÜKSELMEYE BAŞLADIĞI bir bölgenin girişiydi. Üç asker inmemizi emrediyor, iniyoruz. Tedirginliğimizi belli etmemeye çalışıyoruz. Ağabeyim bizden de tedirgin. Ona göre, doğulu olmayan eşimin kimliği yüzünden sorun çıkacak. Kimliklere bakılıyor. Bir yandan da eşyalar indiriliyor. Minibüsün içine giren asker, kendisi çıkarıyor. Alışkın olan yolcular inip, sessizce bir kenara çekiliyorlar. Başta ablam ve ben eşyaları çıkarmaya çalışırken, asker çekilmemizi söylüyor. Koltukların altında valiz ve poşetleri çıkaran as-

kere ablam, yarı nezaket; yarı korku taşıyan duygularla: "Biz çıkaralım, size eziyet olmasın" diyor. Asker: "Bize de eziyet, size de eziyet. Vazifemizi yapıyoruz" diye karşılık veriyor. Sonra eşyalar çantalardan çıkarılıyor, teker teker yere atılıyor. Fazla beklememek için, elinde silahla tetikte bekleyen askere; "Buyurun, buna da siz bakın" diyorum. "Bizim yetkimiz yok, arkadaş bakıyor" diyor. Ve ben onun, olası bir karşı koyma durumu için tetikte beklediğini unutuyorum. Onun da görevi oydu. Üç metre ötede de diğer asker, tetikte bekliyor. Sıska vücutlarıyla, korkuyu yenmek için tek güvenceleri olan silahlarına bel bağladıkları, gözlerinden okunuyor. Duyduğum öfke, acımaya dönüşüyor. Eşyaları çıkaran asker, içinde çikolata ve sigara olan poşeti görünce, kenara indiriyor, "Bunlar bizim işimize yarar, kenarda dursun" diyor. Sonra da "Almanya'dan mı geliyorsunuz?" diye soruyor. Bunu öğrenince, çantayı daha da karıştırıyor, her poşeti teker teker açıyor. Sonra, yine kendisi yerleştirmeye çalışıyor. "Ben yerleştiririm" diyorum. "Bizim görevimizdir" diyor.

Derken öteki torbalara da bakıyor, ama yüzeysel olarak. Bu esnada dışarı çıkarılmış yaklaşık 15 yolcu, kızgın güneşin altında suskunca seyrediyor bu manzarayı. Yaklaşık yarım saat sonra, tekrar arabaya biniyoruz. Ben, bizim yüzümüzden arabanın durdurulduğunu ve eşyaların arandığını düşünerek, yolculara karşı mahçubiyet duyar gibi bir edayla şoföre:

"Araba her gün mü durduruluyor?" diye soruyorum. "Hep böyle, sabah gelişte de, dönüşte de böyle" diyor, o ve öteki bir kaç kişi. Ama fazla yorum yapılmıyor. Belli ki korkuluyor. "İki kere daha kontrolden geçeceğiz" diyor biri. Bir müddet sonra, ilk köyün girişinde yine kontrol var. Bu kez sadece kimliklere bakılacak deniliyor. Kimlikler toplanıyor, arabayı durduran askere veriliyor, yolcular inmiyor. Asker kafasını uzatıyor. Yabancı olduğunu görünce (Sabahleyin gelen yolcuları tanıyor olmalı, şimdi tanımadığı bir kaç kişi var.) sorular sormaya başlıyor. Bizim nereden geldiğimizi ve nereye gideceğimizi, yanımızda oturan üniversiteli gencin nereden geldiğini, askere gidip gitmediğini soruyor. Üniversiteli genç, bir gün önce okulu bitirdiğini ve mezun olduğunu söyleyedursun o, neden askere gitmediğini soruyor tekrar. Ne bilsin asker, öğrenim gören bir gencin 22 yaşında olmasına rağmen, neden askerliğini yapmadığını! Bu askerin ağzı, bir kaç laf edebiliyor. Öteki askerler-

den biri minibüsün sağında - konuşan askerin 1 metre gerisinde - , diğeri de minibüsün solunda yer alıyor. Bunlar, bir öncekilerden de zavallı!

Derken, bunu da atlatıyoruz. Kimlikleri şoför alıyor, tekrar kontrol olacağız diye, bizlere geri vermiyor. Bundan sonraki yolumuz, oldukça dağlık. Yaklaşık 20 dakika sonra, bizim köy yolunun ayrıştığı yol ağzına geliyoruz. Yine araba duruyor ve kenara çekiliyor. Bu seferki askerler farklı giyinmiş, (kısa kollu ve açık renk elbise giymişler) neşeli ve havalılar. Samimi davranmaya çalışıyorlar, yolcularla selamlaşıyor, hal-hatır soruyorlar. Biri, şoförün 12 yaşındaki oğluyla şakalaşiyor. Sonra bunların, **ÖZELTİM** olduklarını öğreniyoruz. Kimliklere bakan, yine üniversiteli gence ve eşimin kimliğine kafayı takıyor. Bazı sorular soruyor ve kimliklerle, 10 metre ilerde çalılardan yapılmış, üstü kapalı-önü açık kulubeye gidiyor. 15-20 dakika sonra gelip, kimlikleri veriyor. Biz de yolumuza devam ediyoruz. Nihayet, 46 kilometrelik yolu 2 saatte bitiri-

yor ve köye varıyoruz. Altı yıldan sonra köyüme gelmiş bulunuyordum. Köyde bir sessizlik ve hareketsizlik hakimdi. Altı yıl öncesine kadar görmeye alıştığım o, arabaların önüne üşüşen ve cıvıl cıvıl oynayan, elimi öpmek için sıraya giren, geldiğimi anme haber vermek için yarışırcaşına koşuşturan çocuklar yoktu. Sonra köye gideceğimizin haberini alan bir kaç yaşlı komşumuzun bizi karşılamak üzere geldiklerini gördüm. Sarıldık, ağlaştık. Gözlerim bir an, her gelişimin akşam saatlerine denk gelmesi nedeniyle, otlamaktan köye inen hayvanların girişini arar oldu. Her gelişimde arabanın durduğu yerin yanındaki evden çıkıp, bana doğru gelen genç kıızı ve gelini arar oldu. Duraktan, evimize giden yol boyunca, buram buram kokan bostanları, etrafa saçılan gübre kokularını, köye yabancıyı geldiğini hisseden köpeğin havlayışını, her 5-10 metreden sonra yola çıkarak, beni karşılayan kalabalığa karışan kadınları arar oldu. Bunların hiç biri yoktu. Sadece şarıl şarıl akan suların bozduğu sessizlik, harabeye dönmüş kimi evler, izleri kaybolmuş patika yol ve belleri bükülü bir kaç ihtiyar kadın vardı. Bir de düşmana inat, sahipsiz bırakılmalarına rağmen yeşillikle riyle köyü süsleyen ağaçları ve bir yanı kurumuş, öteki yanı ürünlerden dalları bükülmüş meyve ağaçları!

İki gün kaldık köyde. Altı yıldan beri oturulmayan evimizin kapısı açılmıştı. 30 hanelik köyde, 12 aile vardı şimdi. Üç yıl önce boşaltılan köyümüzdeki bir kaç yaşlı ile genç kesimi, İstanbul ve İzmit'teki yakınlarının

yanına, birçok yaşlı da yakın ilçelere gitmişler. Ancak, dayanmayıp geri gelmişler. Üç yıldan sonra bu yıl, Almanya ve İstanbul'dan da izinli gelenlerle köyün biraz şenlendiğini söylediler gülen gözlerle. Bizim gidişimize de sevinen yaşlılar, ellerini açıp dua ediyor, bir kapı daha açıldı diye Allah'a şükretiliyorlardı. Gittiğimiz günün akşamı, ziyarete gelenler saat 8 olmadan

---

**DAHA DA ÖNEMLİSİ BÜTÜN
BUNLARA GÖZ YUMANLARA
VE DUYARSIZ KALANLARA;
İNSANLIK ADINA UTANÇ
DUYMAYANLARA
KAHREDİYORUM!**

---

ayrıldılar. Bize de, içeri girme (önceden köyde herkes yatıncaya kadar evinin önünde otururdu) tavsiyesinde bulundular. Karşı tepelere kurulmuş Karakollardan izlenebileceğimiz, ışıkların yandığını gören teröristlerin(!) - onlara göre terörist!- gece baskınına gelebileceklerini söylediler. Bu yüzden de o gece komşularda yatmak zorunda kaldık.

Evet bir değişiklik de, köyün etrafındaki belli yüksekliklerde kurulan karakolların, gece köylere yansıyan yüksek voltlu ışıkları ve bir kaç saatte bir, sessizliği bozan silah sesleriydi. Kendilerince birilerini korkutuyor, birilerini de koruyorlardı!

Bir zamanların şen-şakrak insanlarını barındıran, her evden gelen Kürtçe - Türkçe müziklerinin karıştığı seslerle yankılanan, gece gündüz demeden, birbirlerine gidip gelen insanlarla dolup taşan sabahın erken vakitlerinde horoz ve hayvan sürülerinin sesleriyle

uyan insanlara kucak açan köy, yok artık. Altı yılda, bu kadar çok şey yok olabilir miydi? Oysa, daha 10 yıl evvel insanlar, rahat bir yaşam sürdürebilmek için, evlerini onarmış, su ve elektrik tesisatlarını kurmuş, artık modern araçlar da sağlayarak başka bir gözle hayata bağlanmışlardı. Artık, 30-40 yıldan beri köyünü terk etmiş insanlar, yazlarını geçirmek için bir tatil beldesi gözüyle bakar olmuş, yeni yeni evler yaptırmışlardı. Evet, o köy yerinde, ama insanları yoktu.

Geride kalanlarla konuşuyoruz. Kendilerini bu hale getirenlere kahrediyorlar. Kendilerinden sonra, kimsenin artık bu güzelim yerlere dönmiyeceklerine yanıyordu. Hele ki, köy yakılmamıştı. Başka illere bağlı köylerin yakıldığını duymuşlardı. Bu yüzden kendi hallerine şükretiliyorlardı, ama öte yandan köyü terkettirenlere, kendilerince eşkiyalara(!) da kahrediyorlardı. Onlara göre asker şimdi onları koruyordu (?) Ben de kahroldum, ben de kahrettim. Ya köyü yakılıp - yıkılanlar ne yapsın? Ya enkazlar arasında evinin yerini bile bulamayan; evladının, eşinin kanlarının suladığı toprakları kurutmaya çalışan analar-babalar-eşler NE YAPSIN?

Evet, ben kahrettim. Ama daha fazla mücadele etmemin gerektiğini duyarak! *Güzelim ülkemizi bu hale getirenlere, ülkemiz üzerine oynanan oyunlara, yapılan pazarlıklara ve pazar alanı olarak kullananlara; bunlara bu fırsatı yaratanlara, en önemlisi de bütün bunlara göz yumanlara ve duyarsız kalanlara kahrediyorum, ama yılmıyorum!*

HİÇ DÜŞÜNDÜNÜZ MÜ?

Belgin

- Diyelim eşinizle birlikte gezmeye gittiniz. Oturdunuz, koyu bir sohbet başladı. Geleceğe ilişkin projeler üretildi. Bu arada, önce yemek yediniz -sohbet devam ediyor tabii- ardından çaylar geldi. Siz hala güzel tablolar çiziyor, geleceğe olan güveninizi tazeliyorsunuz. Özgürlüğün olabilmesi için örgütlü toplumdansöz ediyorsunuz. Bu arada elmanızdan bir ısırık alıyorsunuz. Peki bir şey dikkatinizi çekmiyor mu oturduğunuz bu odada?

Hiç düşündünüz mü? Neden hep o kadın hepinizin adına onca işi tek başına yapmak zorunda kalıyor?

Sizler sohbet ederken, neden hiç kimse onun fikrini sormadı? Ve bir kadın olarak siz, neden bu durumdan hiç rahatsızlık duymadınız?

- Hiç düşündünüz mü? Evde çocuk bakımıyla neden hep siz ilgiliniyorsunuz? O çocukların bir de babası olduğu halde neden hep siz onların yanındasınız? Gece üstlerini örtmek için neden hep siz

ayaktasınız? Kahvaltı yaptıran, okula gönderen neden hep sizsiniz?

- Ya da her ikiniz de çalıştığınız halde evden içeri aynı anda girdiğinizde, neden siz mutfağın yolunu tutarken, eşiniz hep gazetelerin başına oturuyor?

Ve bu iş paylaşımının neden hep böyle olduğunu hiç düşündünüz mü?

- Neden gelenekler, örf-adetler, yasalar, hatta din bile hep erkeklerden yana? Neden siz kadın kimliğinizi hep ayıplarla ve günahlarla saklamak zorunda bırakılıyorsunuz?

- Neden daha çok erkek çocuklar okutuluyor? Neden genelde cumhurbaşkanı, başbakan, milletvekilleri hep erkek? Ve neden üniversitelerde; rektör, dekan, bölüm başkanı, profesörler hep erkekler tarafından elde edilebilen kariyerler oluyor?

- Neden erkek çocukların, sürekli erkek olma faziletlerinden söz ederken, kız çocuklarını hep iterek ve susturarak büyütüyoruz? O küçük bedenlerini, ev işlerinin ağır yükü altında ezirken, neden erkek çocuklarını "er-

kekler iş yapmaz" anlayışı ile büyütüyoruz? Ve neden bu hatayı daha çok hep biz kadınlar yapıyoruz? Bunu hiç düşündünüz mü?

- Toplumun yarısını siz kadınlar oluşturduğunuz halde neden siz üretken değilsiniz?

- Ya da neden hep ucuz işlerde, yedek iş gücü olarak çalıştırılıyorsunuz ve emeğinizin karşılığını alamıyorsunuz?

- Neden toplumda hep hor görülüyor, itiliyor, ciddiye alınmıyorsunuz?

- Neden dünyada yoksulluk sınırının altında yaşayan insanların çoğunluğunu sizler oluşturuyorsunuz?

- Neden ev işlerinin vazgeçilmez yegane sahibi sizsiniz? Neden hep siz yemek yapıyorsunuz ve ardından bulaşıkları yıkıyorsunuz? Çamaşırı yıkıyor ve neden ütöleyen hep siz oluyorsunuz? Bunca enerjiyi ve emeği siz harcadığınız halde, neden evin reisi ünvanı (!) hep erkeklere ait?

- Ve neden bütün bunları şimdiye kadar hiç düşünmediğinizi, düşündünüz mü?

ROJDA'NIN KALEMİNDEN

HETAW ANA İLE MERİWAN

Rojda

Bu yazıda sözü edilen hiç bir şahıs ya da kuruluş hayal mahsulü değildir. Sözü edilen bütün kişiler ve kuruluşlar tümüyle gerçektir. Her biri 1990'larda Türkiye'de yaşamış vicdanı ve ahlakı olan veya olmayan kişilerdir. Bunların bazıları 1990'ların Türkiye'sinde insanca yaşama hakları elinden alınmış kişilerdir. Adı geçen kuruluşlar insan haklarını çiğneyen kuruluşlardır. Diğer kişiler insan olma sorumluluğunu yüklenmişlerdir.

Uyandığımda nerede olduğumu anlamadan karanlıkta bir müddet yattım. Müzik setinin dijital saatinin neon kırmızısı rakamları 02.30'u gösteriyor. Beni uyandıran camlara şiddetle vuran yağmurun gürültüsü değildi. Beni uyandıran, beynimin kıvrımlarına vurduca sedası kulaklarımda uğuldayan "Zahir" kelimesi idi. G. Borges'in bir yazısında okumuştum. İslam dünyasından kaynaklanan "Zahir" diyordu Borges dünyanın çeşitli yerlerinde çeşitli şekiller alabilir. Mesala Hindistan'da sarı bir kaplan şeklinde kendini gösteriyordu. En bilinen şekli bozuk para idi. "Zahir"i bir kere görenler kendilerini bekleyen sondan haberdar, çıldırarak ölüyorlardı.

Usulca yatağımdan çıktım. Taş döşemenin soğukluğunu ayaklarımda altında hissederek, evi bir boydan bir boya geçip çalışma masasına oturdum. Işığı yaktığımda, kesip ayırdığım gazete parçalarının arasında ne bulacağımı biliyordum. Loş ışığın altında seçtiğim gazete kúpüründen gözlerimi ayıramadım. Keli-

melerin arasından tek boyutlu beş harf yükselip ayrılmıştı sanki. Sanki dijital saatin neon kırmızısı bu korkunç kelimenin içinde, dışında, üstünde idi. Tek boyutluluğu her boyutu kapsarmışçasına "Zahir" kelimesi gazete parçasının derinliğine mühürlenmişti. Aynı zamanda farklı bir yüksekliği vardı. Gazete haberinde:

"Kunut Polis Karakolu'nda görevli 32 yaşındaki Mahir İz, bilinmeyen bir sebepten çıldırarak öldü. Emniyet Müdürlüğü'nden verilen bilgiye göre Mahir İz, Kunut Karakolu'nda beş seneden beri görev yapmakta idi. Mahir İz'in ve iki arkadaşının hakkında açılan görevi kötüye kullanma davası iki gün önce sonuçlanmış olup, sözkonusu polis memurlarının suçsuzluğu kanıtlanmış ve haklarında açılan dava düşmüştür. Memur Mahir İz'in son sözleri olan "Zahir" kelimesine yakınları ve görev arkadaşları hiçbir anlam verememişlerdir."

Çocukluk arkadaşı idi Mahir İz'in. Aynı mahallede büyümüşlerdi. Korkut Aslan'ın Kunut Polis Karakolu'ndaki işi bulmasında gerekli evrakları sağlamıştı. O zamandan beri dört yıldır beraber çalışıyorlardı. Korkut, Mahir İz öldüğünden beri işe gitmiyordu. Deli gözleri ile etrafa korku ile bakıyordu. Yüzünde bir haftalık sakalı vardı. Son günlerde neredeyse uyduğunu bilmiyordu. Sigara izmaritleriyle dolu idi tablası. Garsonlar masasına bile uğramıyorlardı.

"-Abi, o cumhuriyet altını gözlerimin önünden gitmiyor. Tutuklu karının boynunda gördüydüm, bir dizi sıralanmış altın. Nereye

baksam parıldayan bir cumhuriyet altını görüyorum. Bir de Mahir'in kafasını duvara vururken bağırdığı "Zahir" kelimesi kulağımda uğulduyor her an, her dakika. Kurtulamıyorum, gecem yok, gündüzüm yok, uykum yok, zamanım yok. Abi aynı şeyden çıldırdı Mahir İz. Aynı derdi çekiyor. Yiğit Türk'e iftira etti kaltak. Davayı gördüler. Devlet bizi affetti, ama bu musibet illeti tedavi edecek bu devletin doktoru yoktur. Ben de, Yiğit de mahir gibi delirip öleceğiz."

Anlamaktan çok hissediyordu kızının beklediği ölümü Hetaw Ana. Onun gittikçe solan yüzünü, sıkıca kapatılmış dudaklarına baka baka kızı Meriwan'ın ölümünü beklentisizce kabullenmişti. Sakin yüzündeki keder, kızgınlığını, nefretini, ızdırabını göstermiyordu Hetaw Ana'nın. Geçmiş erkek evlat acısı ile dolu idi. İki gencecik yiğidi toprağa vermişti Hetaw Ana. Meriwan'ın eve geri getirildiği günden beri yaşanan her an, yaşanmamışçasına, hiçbir iz bırakmadan geçmişin girdabında kayboluyordu. Ve Meriwan, gönlünün şahı kızı, karşısında ölü bir gerçektir. Ana kız büyük bir hızla geçen günleri sayıyorlardı. Hüzün ile birbirlerine baktıklarında Hetaw Ana kızının gözlerindeki nefreti duyuyordu adeta. Eve döndüğü günden beri, Meriwan ağızını açıp tek kelime söylememişti. Pek az yemişti. Son iki gündür ağzına su bile koymuyordu. Meriwan'ın gücü tükeniyordu da Hetaw Ana, "-Aç ağzını az biraz ye!" demedi kızına. İkinci dolunay ince dizgi halinde Meriwan'ı eve getirdiklerinden beri. Sırt üstü yattığı yer-

den kızının soluklarını duyuyordu. Onaltısında, baharında Meriwan kızı, onaltı senedir sağında yatmıştı. Yeni doğan bebeler solunda yatardı. Ancak hasta olduklarında Meriwan ile aralarına alırdı onları. Kızı ile yıllardır her gece, hiç konuşmadan acıları bölüşmüşlerdi. Meriwan'ın uyumadığını biliyordu.

Güneşin ilk ışıkları acılı, çatlamaş toprağın üstüne yansıdığında, ay ince beyaz bir işaret gibi gökte asılı kalmıştı. Kalkmadan önce elini uzattı, kızının ince narin elini tuttu. Elleri çocukluğunda olduğu gibi serindi. Küçükken okuldan eve döndüğünde, ellerinin arasında ısıttığı, üşümüş minik ellerini hatırladı Meriwan'ın. Şikayet etmez, ağlamaz, istemezdi Meriwan.

Bu sene liseye başlayacaktı. Babasından izin almıştı. Becerikli, çalışkandı kızı Meriwan. Kalkması gerekiyordu. Ateşi başlatması lazımdı. Bol su ısıtması gerekiyordu. Çalı çırpıya ihtiyaç olacaktı. Kızının elini bıraktığında ikisi de söylecekleri her şeyi söylemişlerdi birbirlerine konuşmadan. Bir annenin yaşadığı bu acılar, bir evladın nefreti ve tiskintisi ve iki kadının elvedası ikisinin ellerinde bütünleşmişti.

Sırtında her adımda ağırlaşan çalı yükünü duvarın dibine yıktı Hetaw Ana. Bilhassa çocukları hayvanlarla yollamış ve kendi gitmemişti çalı çırpı toplamaya. Çamaşırılığa gittiğinde sabah başlattığı ateşin alevleri hala duvarlara yansıyor. Kızının soluklaşan pembe teni ile tezatlaşan kırmızı dudakları hala rengini kaybetmemişti. Yüzünde, vücudunu saran ölümün kokuları içinde huzuru bulmuş bir ifade vardı. Sönmemiş ateşin alevleri

Meriwan'ın ayaklarının altındaki devrilmiş iskemleye ve hala hafifçe sallanan vücuduna yansıyor. Meriwan son iki aydır bekliyordu işareti. Beklediği bu aylar içinde hamileliğinin ailesine, toplumuna, kendisine neler getireceğini, bebeğinden vazgeçmesi gerekeceğini ölçmüş biçmişti. Dönmemek üzere verdiği ölüm kararı, gençliğinden vazgeçme kararı, uzun uzun düşünerek verdiği karardı. Kızını kararından döndüremeyeceğini anlayan Hetaw Ana'ya yalnızca bu cesur ve fedakar yolculuğa çıkışında kızına sessizce destek olmak kalmıştı. Evladından ayrılmamak için ölümü seçmek zorunda kalan kızının ölüm kararına destek olmak.

Alevlerin ışığı, Meriwan'ın duvarın üzerine dizdiği çeyizinden çıkarmış olduğu parçaların üzerine yansıyor. Gözü karanlığa alıştıkaça ağır işlemeli renkli yastık kılıflarına önce Meriwan'ı yerleştirmişti Hetaw Ana. Altın, gümüş, sim ipekli ile işlenmiş yastıkları, kızının çeyizi için getirttiği ağır cam kül tabakları araya serpiştirmişti. Bu sene kızının çeyizine eklediği ağır fistolu peçeteler ile masa örtüsünü yerleştirmişti. Çiçekli çay bardaklarını, gümüş bardak tabaklarını büyük ürünü kaldırdıkları yıl eklemişti Meriwan'ın çeyizine. Bir tek kızı vardı. En güzeline layıktı Meriwan. Bakır kalaylı tencere ve kapakları, yorgan ağızları, işlemeli havluları çıkarmamıştı Meriwan sandıktan. Anasından arzuhalı vardı. Yaşayamayacağı sevinci, huzuru, rahatı hatırlatıyordu anasına. Hetaw Ana'ya toplumun kadın, evlat, eş, ana olarak ondan beklediklerinden başka, insanca yaşama gülme, mutlu olma hakkının da kendisinden alındığını hatırlatıyordu.

Kızı Meriwan, anasından kendisine tecavüz edip hamile bırakan polis, adalet önüne çıkarılmamasını istiyordu. Tecavüz davası şahit olmadığından düşmüştü. Lakin Meriwan kan tahlili yapılmasını, yani otopsi yapılmasını istiyordu. Hetaw Ana'dan adaletin bulmasını istiyordu.

Hetaw Ana titreyen dizlerinin üzerinde doğruldu. Devrilmiş iskemleyi düzeltti. Göğsünde taşıdığı keseyi çıkarttı. Kadife keseyi kocası evlendiklerinde hediye etmişti. İçindeki altınların ağırlığı ile beraber. Bu altınların bir kısmı ile yapmıştı tek kızı Meriwan'ın çeyizini. Bir cumhuriyet altını eksikti Meriwan'ın boynundaki beşibirlikten.

Meriwan'ı eve getirdiklerinde gerçeği, kızının gözlerinde görüyordu. Beşibirlikteki eksik altını da görmüştü. Kızı sorulan hiçbir soruya cevap vermediğinde, küçük bir lokmayı ağzında zorla çevirdiği günlerde sararan işkence izleri teninin rengini almaya başlarken anlamıştı gerçeği.

İskemlenin üstüne çıktı Hetaw Ana, hala kasılmamış çenesini aşağı bastırdı, ağzını açtı, beşibirlikteki eksik cumhuriyet altını kızının dişleri ile yanağı arasında buldu, çıkardı. İskemleden dik katle inip ateşe yaklaştı. Kızının ağzından çıkardığı altını uzun uzun inceledi. İşkence ve tecavüz sırasında Meriwan'ın dişleri arasında sığıdığı cumhuriyet altını artık onu tanımlayan hiçbir yazı, hiçbir harf kalmamış. Cumhuriyet altını ezilmiş bir metal parçası haline gelmişti. Bu altın metal parçasını severcesine kadife kesesinin içine yerleştirirken Hetaw Ana'nın yüzünde, ilahi adaleti bulan bir ananın sevinci vardı. Dudaklarından "Zahir" kelimesi döküldü mutlaka.

VAZİFEYÊN JİNÊN KURD

Zerîn Tek

Ya rasti bî Kurdi nivîsîn kareki sıvîk nîne. Mîn pîre caran dest bî Kurdi nivîsanê kir, lê belê her car kêfa mîn bî nivîsanên mîn nehâtin, tiştên ku mîn bî saetan emek jê ra xerç kirî bû dîrand û avit. Bê guman Kurdi nivîsîn mîna zîmanê dîn, taybetiya xwe hene. Ez bî xwe pîsporê zîman her usa ji yê zîmanê Kurdi nînim. Lê belê ez bawer im ku meriv bî zîmanê daykê ramanên xwe baştir tine ser zîman. Ez hêvidar im kû heval û xwendevanên me, yê di ser zîmannasî pîspor in, insanên weki mîn, bî rexne û pêşniyarên xwe va motive bikin.

Lî vîr şûnda ez li ser rewşa giştî ya jinên Kurd binivîsim. Gor imkanên xwe, nivîsanên ku jinên Kurd nivîsîne û nivîsarên kû li ser rewşa Jinên Kurd hatiye nivîsanê, berhev bikin. Bê guman ev daxwaz wê çiqas serkeve, nîzanim...

Xwendevanên delal, wek hûn dîzanî Kovara HAWAR di tarixa çapemeniya Kurdi çîye xwe yê taybetî heye. Di wê Kovara bî rûmet da Rewşen Bedîrxan, wek jî neke Kurd di Kovara HAWAR'ê da ser rewşa jinên Kurd, ser derd û kulên jîman, ser şerê bê bext û perwerdeyên jinên Kurdan nivîsiye. Ji wê tarixê heta iro di Kurdistanê da ne şer, ne cehaletî, ne birçîtî, ne zulm û zordestî û koçberî û kuştin xîlas bûne. Hêrên çavê jinên Kurdan nehatiye birin, lorina dê û bavên gîhiştîye erş û ezmanan. Rewşan Xan di nivîsara xwe a bî navê **KEBANÎ û MAMOSTE** ku, di sala 1941'an da nivîsiye û di hêjmara 27 ê

HAWARê da belav bûye, wa dibêje: " Bê şik, wezîfa jîman a pêşîn diyatî û kebanîtî ye. Ji bo jîman ji van pêştir tu wezîfe nîne û her kar û wezîfe di pey wan re têt. Lê gava mirov bala dîde û tesîra jîman li ser jîyana mîletan a cîvaki derpêş dîke dibîne ko jin rasterê û nerasterê û bi awayên têval li jîyana mîletan kar dikin. Ji lewra jîman ji wezîfeyên xwe ên eslî pê wezîfeyênî dîn ên mîhim hene."

Rewşen Xan wek ronakbîrek, rola jîman di jîyana mîletan û ya di malan da zef zelal tine ser zîman. Rewşen Xan nivîsara xwe weha didomîne " Mêrên kû qedera mîletan di destên xwe de digrin li ber destên jîman bî xwedî dibîm, terbiya xwe a pêşîn ji wan digrin û tiştên ko di zarotiya xwe da dielîmîn heta axa gorînan ji bir nakin..."

Rewşen Xan bangî jinên Kurd dîke û weha dînivise: " Ji me jinên kurdmancan re ji van pê wezîfeke din ji heye. Ev wezîfe ji rewşa mîlete me a xwesar dîzê. Ji lewra, jin û diyên kurdmancan berê xwe didîm we, ji we, ji we bî tenê re dibêjim.

"Xwehen mîn ên delal, herweki hon ji dîzanî derdê mîletê me ê mezûn ê xedar nezani ye. Nezani nexweşiyek e, û dermanê vi zînan e. Nik mîletên xudan hikûmet û teşkilat vê nexweşiyê di xestexaneyî xîsûsî de derman dikin û ji wan xestexanan re dibîstan dibêjin. Mamoste, bîjişkên (doktor) wê xestexaneyê ne.

"Mîletê me ne xwedîyê wan xestexanan e. Mîletê me mîleteki bê teşkilat, bê xwedî û serî, mîleteki belawela ye û di bîm hikmê

mîletene dîn, mîletine dijîmîn de ye. Lê dijîmînê me ê mezûn, ê meztîr nezani ye. Dîvêt em şerê wi dijîmînê xedar bikin. Di vi şerî de ji ji me jinên kurdmanc re dîvêt ko arikariya mêrên xwe bikin, zaroyên xwe bîelîmînî xwendîm û nivîsandîne û wan ji nexweşîya nezaniyê xeles bikin."

Rewşen Xan ev nivîsara teqriben 55 sal berê nivîsiye. Lî jîyana beşer da 55 sal hindik nîne. Di van salên çûyî da, di Kurdistanê de zehf tişt nehatiye gorin. Kolonyalîstan rê û dibîstan birîne Kurdistanê. Wek Rewşen Xan dibêje " ..lê yê me weki diçîmîn dibîstanê bî zîmanê xelkê dielîmîn û carîna yê xwe ji bir dikin, ji ber ko me dibîstan nîne û zaroyên me diçîmîn dibîstana xelkê."

Tîrsa Rewşen Xan pîr bî cî da ye. Iro sedan ronakbîrên Kurd bî zîmanê xwe nikarin bîxwinin û bînivîsin. Bî sedan nivîskar, helbestvan, muzisyen berhemên xwe bî Tîrkî, Erebi, ji Farisî didîm. Kolonyalîstan bî hemû hêz û quvata xwe hewl didîm ku Kurdan asimîle bikin zîmanê Kurdi bîdîm ji bir kîrin. Lê belê wan serneketîne û nikarin serbîkevîn. Ji ber ku jinên Kurd, daykên Kurd ewên ku rûyê dibîstan û bajar neditîne, ewên ku hêj bî çand û edetê Kurdi dijîmîn, bî Kurdi zarokên xwe ra qise dikin, dîlorînan, heneka dikin û hez dikin. Jinên Kurd yê xwendî ewên modern û nîvmodern (weki mîn), ewên di navbera dîsê kulturînan da mane, qîmet nadîm zîmanê xwe.

Di vîrda, banga Rewşen Xan, ku 55 sal berê hatiye nivîsîn dîsa bî

qelega Rewşan Xanê pêşkêşî we dikim.

"Xweyingino! Ez careke dîn dibêjin, me jinên Kurd ên iro, yê ko nifşe miletê me yê ayendê lî ber destê xwe bî xwedî dikin, me du wezîfeyên giran hene: hinbûn û hinkirin. Ji lewre ji me re divêt beri pêşin em bîbin şagirt û di pey re mamoste; mamostayê zarokên xwe."

Nezani û xeribî pîr zor e. Hev-eleka min derdê xwe ji min ra digot. Min guh dîda derdê wê, em min wa dîzani ew tîstên dilê min û mêjiyê min dîxwîne. Hevala min nêzîkî 20 sal e ku lî Elmanya dîji. Zîmanê Elmani baş hin nebûye. Mêrê xwe lî Elmanya nas kirîye. Bî gor edetê berê hevdu naskirîne û zewicîne. Hevala min digot; "sê zarokên min hene û min hersek ji bî qundaxiyê dane hêlinê, çume îş. Aqlê min her-tim bî zarokan ra bû. Mî xeyal dikir kû zarok hinek mezin bin wê min ra alikarî bikin, wê lî halê min

fehîm bikin. Wextê min bo zoro-kan pîr hindîk bû. Paşî ku min zarok dîani malê, ez dîketime mutbaxê an ji min kinç dîşuşt, uti dikir yan ji mal paqîş dikir. Zarok yan ber televizyonê rûdînîştin anji bî zarokên cînanan (Elman) dîlistin. Min dî rojê da bî serhev sehetek ji 2 sehet bî zarokan xwe ra qîse dikir, ev ji bî zîmanê Tîrki bû. Ez û mêrê xwe me bî hevra Tîrki qîse dikir û em zehf hindîk dîçûnê cîvînên dîbîstanê û herweha irtibatê me bî Elmanen re zehf hindîk bû.

"Zarokên min mezin bû, derdê min ji giran û mezin bû. Zarokan dest bî qîrfan kir, bî Elmaniya me qayil nebûn. Paşê qîrfê xwe bî xwarin û libas (cil û berg) û adetên me kirin. Lî ber ku zarokan Tîrki û Kurdi baş nedîzanin, herweha me ji Elmani baş nedîzani, peyvendiyan me bî zarokan ra roj bî roj xîrap bû. 'ûna hezkîrîn, tolerans, dan û stendî, şer û xeydan, êş û problem zêde bû. Ez dîx-

wazim wek berê bî zarokan va bî-kenim, laqîrdîya bikim, bî hev ra herne cejnan, devetan, sûkê...

"Roj bî roj ez û zarokan ji hevdu dîr dîkevîn. Min heta iro xwe evqas tenê û biyani û nezan his nekîrbû. Ez nîkarim qasî zarokan bî Elmani qîse kîm, zu hêrsa min tê û ez dilê zara dîşînim, herweha ewana ji dilê min dîşînin û dawî-yê, dî malê da şerê sar çêdibe. Carna mala min, zarok û devr û berê min, ji min ra xerib in. Xeribî û nezani pîr em pîr zor e"

Ez ji car û bar ji xwe xwe dîpîrîsim. Gelo halê me wê çava be? Em bê dil bûne mîhacîr. Bî zori em hîni zîmanê Tîrki bûn, naha ji Elmani. Em lî Kurdistanê da ji xeribî dîkîşand. Me nîkari bûn bî zîmanê xwe qîse kîm, kîncê Kurdi lî xwekîm, stranê Kurdi bîstrên û guh bîdîm, em dil bûn. Naha ji em mecbur in zîmanê biyani, çand û jîyana biyani hin bin. Wê halê me çîbî be?

Dayika Nalinê

ÇIROKA DEMSALAN

Nalîn 5 salî ye. Rojêke payizê baran dîbariya. Nalîn bî sidare xwe, destê dayika xwe girtibû û dîçû. Tomofîlekî derbas bû û kîncê Nalînê şîl û qilêr kir. Nalîn qehûrî û got:

- Dayê çîma wan çend roj in her roj baran dîbare?

Dayika Nalînê ji got:

- Tu dîzani ji bo çî demsal hene Nalîn?

- Demsal çî ye?

- Ew çîroka tevnebe (Paşîye we nê)

Lî payizê baran dîbare,

dînya şîl dîke,

ba dar û xaniyan dîlîvîne;

Lî payizê pêlen daran zer dîbin û dîweşin,

daran tazi dîminin,

mêrgan giyan tîn çandîm;

payiz dîbe zîwîstan.

Lî zîwîstan dînya dîkeve xwevêkî kûr,

herkes dîmîne hundîr,

roj qût dîbin, şew dîrêj û dîr;

Lî zîwîstan pelûl pelûl berf dîbare,

her der sîpî û sar dîbe,

zarok berfok dîlîzin,

lî çîyan xwe xwûş dîkîm;

paşê berf lî ser darên tazi dîhêlê

berfin mîzgîna bîharê tînê,

roj tîrêja xwe dîrêj dîke,

bîhar tê bî nazêkî.

Lî bîharê dînya hîşyar û şên dîbe,

baran û roj

germê û sarî

rêngen dînya pêş bazi dîlîzin;

toven pêl û kulîlk derdîkevîn

her der hêşin dîbin.

Havîn tê ber dêrî

dêrdîkevîn zevîyan zêrî

lî daran dîghên fêkî.

Lî havînê roj germ û dîrêj dîbin

zebeş û kelek tîbûna me tîr dîkîm

wextê tîrî çêdîbin

havîn derbas dîbe

dîsa payiz tê,

dîsa baran dîbare...û ew çîrok neqede.

Jinav edebiyata me Nivisarên hîlbjarti

Eskerê Boyik

Gazine Keçîke

Lî nav seyranga bajarê xerib
Keçêke melûl, demnazîk mîn dit,
Belengaz, tenê rûniştîbû ew
Bê biskê wêye bedewra dilist.

Mîna teyreda jî ref qetyayî
Ketîbû paşla biranîne kûr,
Meriv tirê jî vê dinê nîne,
Çev fire bûbûn û dinhêrî dûr.

Dor xwe nedidit, ne qenc, ne xîrav,
Fîkra va çûbû lî welatê xwe..
Mîn jî bangzê wê dest xwe da nas kir,
Karhezalek bû ew jî çiyayê me.

Mîn got: "Xûşka mîn, zerya
bejnîzîrav,
Çî dîki tu lî vî warê bêşerm.
Kê tu hîldayî, aniyî vîra,
Çîma wa bûyî tev keser û xem?"

Rabe, bikene û şabe, dayê,
Çî ewr e gîrtîye nûra dêmê te?
Wextê evin û hîzkîrîna te ye,
Xalîq carekê jîyanê dîde".

Go: "Mala neyar kavîl be, bîra,
Ka hîşt ku em bextê xwe şa bîn,
Mînanî xelqê zar-zêçê xwe va
Welatê xwe da rûnên û rabîn.

Bî çek silîha hatî lî ser me,
War û şênê me, gîşk wêran kîrîn,
Jî teyarê reş agir dibarya.
Şîpûk û zulm bû, qetîl û mîrîn.

Leşker mînanî zîyayê bêisaf.
Tam şewîrandî, xort-civan kuştî,
Xelqê am û tam şêna derxîstî,
Bûk dewetê da bê zeva hîştî.

Sewta def-zurnê bû şîn û gîrî,
Xêlya mîn sor bû jî xûna mêra,
Mînanî qeta moryê qetyayî
Jî hev bela bûn qewm, xûşk û bîra.

Hatîme vîra, derd û kulê me
Kesek nabîne, kes îna nake,
Xêrxwezek tune pîştî me bigre,
Wî xûnxurî jî wanê me rake.

Hûn jî serê xwe lî vîr xweyîkî,
Gazînê kesî lî kesî nîne,
Lê yê bî şeref û bî nabûs be,
Gere heyfa xwe, bî xwe hîline"...

Keçîkê got û jî xwe rabû
Mîna pîlînga jî dil bîrîndar,
"Ezê vegeerim, vegeerim welêt,
Ku bîvîm bîrûsk ser serê neyar"

- Kurdno, we bîhist, keçîke heq e,
Kesek gazîna lî kesî nake,
Lê yê bî namûs û bî şeref be
Gere mala xwe bêxweyî neke!...

BERX Û TEYR

*Berxeke çûk rehet xwera
Av veduxwe jî cewê,
Jor da teyrê aci, devxûn
Per vekîrye nav hewê,*

*Tehmîn kurye nêçîra xwe,
Şer fesal dîçe-tê,
Ça dîxweze arxayînke
Derbekî ra hîcûmkê.*

*Û mînanî tireke tûj
Teyr bahê xwe tê, lêxe,
ku nêçîra xweye xulfîk
Hilde û nav ezmênxe.*

*Berxîk jî siya teyr sîlîkî
Berbî pij zînêr dîreve,
Teyr jî zerp, bî bayê xwe
Tê û zînêr dîkeve.*

*Dîşkû baskê teyrê nemam,
Dîpîrpite bîrîndan,
Ber pyê berxa beleke-kur,
Lî nav ava cewa sar.*

*Ecêvmayî berxa xulfîk,
Wê ecêvê dîvine,
Û gunê xwe wî halîda
Teyrê "belengaz" tîne.*

KUNCIKA ZAROKAN

Zarlistinok

Lı te ye
 Du grub zar lı hev dıxivın. Bı hev ra vê klamê
 dibêjin:
 Yek û dudo
 kevîrê şino
 yek û dudo
 bı hev ra sîsê.
 Mamo dino
 kevîrê şino
 çam û çe ye
 qul qule ye
 bist lı te ye.
 Dawiya gotinê "lı te ye" kete para kijan zaro-
 kê, ew jı listikê derdikeve.

Mamik

Çûm ser diyareki,
 lédıxım nal û bızmareki,
 deng çû hezareki.
 (Dengê ewran)

Zarkılam

Me zozanê bılınd dani
 Me zozanê bılınd dani,
 Me jı kaniya ava sar ani,
 Emê bıxun qatıxê tir,
 Emê rûn hıldın jı maşına şir.
 Qiz û bükê me koçeri lédıxım,
 Kollektiv derên sosyalizmê,
 Kani, kullik notla hivê,
 Em xeberdın kollektivê.

Gotinên bo zarokan

Zar perê kaxızeki spi ye.
 Lı ser çı bınvısı ev tê xwendinê
 O kot kot kot
 kê çêlekê dot

Zarçirok

Hevt Kose Jı literatura 4-5 Casimê Celil

Heft bira bûn, her heft ji kose bûn. Herekê hermiya-
 neke ser piştê bû.

Ewana sıbekê rabûn jı mala xwe rêketin berê xwe
 dane şehereki, çûne bazarê. Lê riya bajêr dūr bû. Çûn
 tari lı wan kete erdê. Serê rê ciki insız, her hevt bira
 razan.

Ewana razan, koseki mina wana hat here bajêr, dit
 heft kose wane razane. Ewi girt xewê da cêbê wan
 nihêri. Bala xwe dayê, herekê hermiyane zêr piştê
 ye, her hevt hermiyan piştê vekir, hılda çû mala xwe.
 Afirê gayê xwe veda û her hevt hermiyan tê da çelkir.
 Sibe ron bû, kose hışyar bûn, dey lı hev kırıın, gotın:

- Bira, rabın, em herin.

Biraki jı wan bira destê da piştê xwe dit hermiyana
 wi ne piştê ye. Got:

- Bira hermiyana min ne piştê min e, birine.

Bira pêra pêra destê xwe dane piştê xwe, gışka ji got:

- Hermiyanê me ji tune, birine.

Birayek rabû wêda banz da, yek ji rabû wêda banz-
 da. Birayê mezin got:

- Bira, çıra direvin, werin, werin em kose ne, wexta
 malê me unda bibe, malê minê wê tamam batmiş be.
 Hevt bira rûniştın, avitine bendê aqıla. Birê mezin
 got:

- Ewê malê me biriyê, ew koseki mina me ye.

Bira dudu got:

- Erê bira kose ye.

Yê sasiya got:

- Koseki mina me ye.

Seri koloz e

Piştê ji hev an e

Hevanê da neh nûr nan e.

Yê çara got:

- Erê bira kose ye

Koseki mina me ye,

Seri koloz e,

Piştê hev an e,

Hevanê da neh nûr nan e,

Mala wi mehela Solbenda ne.

Yê pênca got:

- Erê bira kose ye

Koseki mina me ye,

Seri koloz e,

Piştê hev an e,

Hevanê da neh nûr nan e,
Mala wi mehela Solbenda ne,
Navê wi Kose Remeda ne.

Yê şeşa got:

- Erê bira kose ye,

Koseki mina me ye,

Seri koloz e,

Pîştê hevan e,

Hevanê da neh nûr nan e,

Mala wi mehela Solbenda ne.

Navê wi Gulxemdan e.

Yê hevta got:

- Erê bira, kose ye,

Koseki mina me ye,

Seri koloz e,

Pîştê hevan e,

Hevanê da neh nûr nan e,

Havê wi Kose Remedan e,

Zêrê me wê afirê gayê wi dane.

Hevt bira dane ser rê çûne navê bajarê Remedanê.
Pîrsin mehela Solbenda kijan e. Xorteki nişan da,
got:

- Mehela Solbenda ewa han e.

Çûn mehelê sekînin, pîrsin mala Kose Remedan ki-
jan e. Ci hîsiyan rabûn çûne yalê tewlê afirê gê hedi-
mandin. Her hevt hermiyan derxistin, gotin:

- De bisekînin em zêra bijmêrin.

Zêr jîmirin, zêreki çemil kêmbû. Bîraki gote, birê
mezîn:

- Ew zêrê kêmbû çawa bûye?

Birê got:

- Erê bira, kose ye.

Koseki mina me ye,

Hevanê da neh nûr nan e

Mala wi mehela Solbenda ne

Navê wi Kose Remedan e,

Navê jîna wi Gulxemdan e,

Zêrê me wê afirê gayê wi da ne,

Ew zêrê mey kêmbû, wa serê kofiya jîna wi dane.

Çûn malê, kofi ditin, zêrê xwe qetandin, hildan bîrin.
Gava derketine ber deri, xweyê malê rasti wan hat û
got:

- Hûn talançi ne, ro nava rojê mala talan dikin.

Bû qalmeqalma wan, gazi wê da hat û got:

- Kuro, ew çî qalmeqalm e?

Kose Remedan got:

- Mala min zore-zor talan kirine.

Qazi got:

- Em herin diwana min.

Çûne diwanê, qazi got:

- Kose, hûn yanê çend seriya ne, ro nivro mala talan
dikin?

Kose gotin:

- Xêr, em ne talançi ne, ancax Kose Remedan dizê
me ye.

Qazi got:

- Hûn çawa zanin Remedan dizê we ye?

Kose gotin:

- Em meri ne, aqil in. Me avite benda aqila, me tê
derxist, weki kose zêrê me bîriye.

Qazi got:

- Weki usan e, jî diwana min derkevî derva.

Mala qazi kûpek helise çêkirbûn, heta goştê ga
avitibûn navê. Kasîkek rûnê çêleka beri ser dabûn,
pê laçikeke devê wê girêdabûn û kulavê diwanxanê
lê pêçabûn, dabûne qunceki odê sekînbû.

Qazi got:

- Geli kosa, keremkî, werne diwanê. Ewê hanê ku
nava kulêvdane hergê we tê derxist çî ye, zêra jî wê
bîstinim, beri wedim, kuda dîçin herin.

Kosê mezîn got:

- Here ku ew den e.

Kosê duda got:

- Bira rast e den e,

Lê perwedey goştê ga ne.

Kosê sasiya got:

- Bira rast e, ew den e,

Perwedey goştê ga ne,

Ser devê wi rûnê çêleka ne.

Kosê çara got:

- Bira rast e ew den e

Ser rûnê çêleka ne

Ser devê wi jî kitan e.

Kose pêncaya got:

- Rast e, ew den e,

Perwedey goştê ga ne,

Ser rûnê çêleka ne,

Ser devê wi kitan e,

Xurê me kosa ne.

Ewana dadane kûp, hildan anin orta xwe û dest pê
kîrin xwarin. Qazi ku aqilê wan dît, zêr jî Kose Re-
medan stand da her hevt bira û got:

- De îjar herin li we helal e.

Kose bî şa jî diwanê derketin û çûn.

Zarhelbest

Zarok

jî Azadi û Jiyana, K. Burkay

Zarok hin caran wek cihan in

Lî ser rûyê wan ezmanê payizê

Baran tîn, roj ba dîbin

Û zarok zû mezîn dîbin hin caran

DERSÊN ZIMANÊ KURDÎ

Amadekar:
Senem Çamlıbel

Dî tetilê da

Dî tetilê da Dara çû
welatê xwe.

Gundên wana
kêleka çiyayek bû.
Dê û bavê Dara bira
gundên xwe
kırıbûn. Ewana
rojên xwe tev bi
cinaran derbas
dikirin. Carcaran ji
dîçûn bajarên
digeriyan.

Dara tev bi hevalên xwe va hildikişiya serê çiyân.
Tev bi kar û berxîkan dileyistim.

Tev: Bî hev ra, ne tenê.

Hilkişin: Derketina sîr tişteki bilind.

Cinar: Cîran, kesên ku nêzikê malê me rûdînin.

Gerin: Lî der doran çûyin û hatin.

Birkirin: Fikrek an jî tişteki dî nav aqilê mirovan
da nemayin.

Çiya: Ciyên bilind û kom.

Derbaskirin: Jî mal dîr dî cîyekî da wextek mayin.

Pîrs:

- 1) Dara tetilê xwe li kê derê derbas kir?
- 2) Çawa derbas kir?
- 3) Mirov li kê derê tetila xwe derbas dike?
- 4) Mirov çima hewcedariya tetilê dibin?

Welatê Me

Welatê me Kurdistan e.

Bî dar û ber,

Bî gol û robar,

Bî deşt û zozan e.

Welatê me Kurdistan e.

Petrol, av û madenên me pîr in.

Ro li ser ezmanê wê kê nabe.

Her cûre fêki û heyvanên wê henin.

Axa wê bî xêr û bereket e.

Însanê wê egîr û şêr e

Îro dî bin destan e

Welatê me Kurdistan e.

Dar û ber: Daristan. Ciyê darên pîr ra tê gotinê.

Gol û robar: Deryayên piçûk û çemên mezin.

Deşt û zozan: Ciyên rast û bilind.

Pîrs:

1. Navê bajar û gundên xwe bînvise?
2. Ciyê bajarê xwe li ser xarîtayê bîbine û bî reng bîke?

Çalakiyek di rojal Ilonê da - Roja Aştiyê**HOVÎTIYA LI SER JIN U ZAROKÊN KURDAN DIVÊ BÊ DAVIYÊ!**

Şerê karê hember gelê me çewisandmek bi taybetî ji bo jinên Kurda bi xwera anî, ev ji dest avêtina namusa jinan û her wekî tehdîdên kirêj û cure cureman.

KOMJIN evî yekî di Roja Aştiyê da li Bonnê, li ber Xaniya Yekîtiya Milletan (UNHCR-Vertretung) protesto kir. Nêzikê 100 kesî di yekê Ilonê da çûn li Bonnê li ber deriya Yekîtiya Milletan Protestoyek hember dest avêtina namusa Jinên Kurdan çekirin û daxwazên xwe bi dengî xwendin. Sê kes ji berpirsiyarên KOMJIN ê ji aliyê berpirsiyarê Yekîtiya Milletan hatin qebul kirinê û agahdarîyê li ser wê meselê u daxwazên rêvisarî ya KOMJIN ê wek dozyayek hate pêşqez kirinê. Li ser wê meselê u çalakiya Televîzyona WDR 3 u "Radyo Z" li Nürnbergê belu kirin. Em baver dikin ku belevok u agahdarîyên KOMJINê wê bala we ji gelek bixîne:

KURDISTANA BAKUR

Çawa tê zanin welatê me ya ku bin destên Tûrkiyê da bi salane şerê kirêjê tê domandin. Zûlm û çewisandina polêz, esker û qoriciyan her li ser gelê me domdike. Li gel gund sotandin, heps û zindan, kuştin û bê dadî qetil kirinê, li ser jin û zarokên Kurdan destdrejîya ser namûsê ji her berdewam e. Tu huqûq û zagonên vê hovîtiyê tunne. Mixabin ku jinên Kurd ji ber zordariyên piralî nikarin wan kirêti u destdrejîyan li ber çavê alemê eşkere bikin. Jinên ku tuqî nerehatiyên cinsî u destdrejîya li ser namusa wan hatine kirinê u ewi kirêtiyê u zulmê eşkere bikin di nav çapermeniya da hate belavkirin. Navên wana ev in: Şûkran Aydın, Leman Çelikaslan, Remziye Dinc, Zeynep Avcı, Mesnet Azar, Emine Can û keçikêke 10 salî R.K. ji aliyê dewlata Tirkan li ser wana tedâ û zordestiyek bêhempa heye. dewlet dixwaze dengê wana bide birin. Suedarên wan karana diyar in lê belê domaxîne pêşberî dadgehê, yên ku diçin ji tu ceza nadine wan kesana. Ji ber vê yekê ye ku curmîkarên vê karê her roj pîr dibin.

KURDISTANA BAŞÛR

Li pey şerê kendavê her du partiyên Kurdan (PDK u YEKÎTÎ) hukmê xistine bin destê xwe. Ji ber dorlêgirtina aboriyên Saddam û Yekîtiya Milletan gelê Kurdistanê kete nav tengesiyek mezîn. Li du şerê, welatek xirab bûyî, birçî, bêkar û belengaz kete destê wana, serda ji ewana ji berê va hevra bi rîk û kin bûn. Şerê navxweyî disa destpêkîr. Ev sedemana mecal da ku aloziyên nav jîyanê pîr u kur bibe. Akamên ji aliyê sincî (exlaqî) herdu alî ji avitine stu, yê jinan. Ji bo holê rakirina vê pîrsê ji destpêkirin jinan qetil kirin. Îro di Kurdistanê başûr da her roj 3-4 jin ji ber vê aroneyê têne kuştin. Qetilên ku têne girtinê ji ber hencata Namûsê xwe xilas kirinê tîn berdanê. Gor lêkolîneke rojnama YEKSANÊ ya havina sala 1995an hatiye belavkirinê, 5 salên dawiyê da qasî 2 hezar jin hatine kuştinê. Nav û ciyên ku hatine qetilkirinê ji hatine eşkere kirinê. Jinên ku wunda bûne û jê xeber nahatine girtinê ji 2 hezarê kesî pûrtir in. Gor nameya Komîta Parastina Mafên Jinên Iraqê li Istenbolê ku KOMJINê rapandîye, pwendiyên bêzêr wan herdu partiyên Kurdan di wan qetilkariyan da heye. Meja Nisanê qaşo giravi bo namus parastinê erîşê jineke ducanî bi navê „Kejal Xîdir Hûsên“ kirin û pozê wê jêkirin. Bi fetwa meleyekî ji cezayê kuştinê dane. Ji ber Kejal ku ducanî ye, biryara kuştinê piştê zarok aninê wê binine cih. Komîta jorê ku me behskir ji ber vê yekê rêvabirên Partiyên netewî yan Kurdan, Yekîtiya Milletan û Rêxistina Lêborina Navnetewî tawanbar dike.

KURDISTANA ROJHILAT

Axundên Iranê gor huqûqên islami û ya mezheba Şiitiyê genî, li ser jin û keçikan neheqiyên cinsî û destdrejîyan dikine nav çarçovek yasayî. Rejîma bixwin diji kurdan şerê didomine. Di wê şerê da keç û jin ji gelek para xwe distinin. Anegorî huqûqê islami qizên ku mîr nekirine nikarin bêne idam kirinê. Ewana ji mara keçikan bi pastereki an bi meleki va bo wextekî kin ku navê wê SIXÊ ye dibirin, paşê ji keçikan qetil dikin. Di hem û parçên welatê me da heq û mafên bingehîn nîne. Xwişk, dayik, bav û birên me li ber çavên me têne kuştinê. Dewlet û sazîyên navnetewî ji hember van qetilkariyan bédeng diminin. Ji ber vê yekê em wana tawanbar dikin.

DAXWAZÊN KOMJINÊ:

* Şer u erîşên li ser me divê rojek pêştir bê sekinandin, mafê tayin kirina duweroja xwe pêwîst e bo Kurdan bê nasin!

* Welatê ku ser me zulm dikin, divê wana ra çek û silah neyê şandinê, piştgiriya wana neyê kirinê!

* Bi peymanên navnetewîyan û divê em bêne parastin û ew rewş her tim bî kontrol kirin, zerar û ziyarên me yên dravî û morali divê bînin dayinê!

* Jinên ku hem û parçên Kurdistanê da nîn û lê îşkence hatine kirin yên destdrejîya namusa wana hatine kirin, divê jîyanên wana bînin parastin, mercên ji tedavî û tenduristiyê wana bê pîkanin. Wek nimune Kejal Xîdir Hûsên, Mesnet Azar, Emine Can û yên ku em navê wana nuha nizanin!

Ji ber vê yekê em di ber UNCHR Rheinallee 6, li bajarê Bonnê-Badgodesberg seat 10.30 da xwepenişandaneke amade dikin.

AUFRUF zur DEMO

Wir rufen alle friedliebenden Menschen und Organisationen auf,

an unserer Demo und Kundgebung, die unter dem Motto

Kurdistan-Türkei: Frieden-Demokratie-Freiheit

am 18. Oktober 1997 in Köln stattfindet, teilzunehmen.

Beginn: Ebertplatz, um 12 h

Kundgebung: Roncalliplatz, 14-18 h

REDEBEITRÄGE:

Abdülmelik FIRAT (ehem. Abgeordnete), Claudia Roth (MdEP-B'90/Die Grünen)

İbrahim AKSOY (ehem. Abgeordnete), Jannis Sakellariou (MdEP-SPD)

Kemal BURKAY (Sozialistische Partei Kurdistans-PSK), Nevzat HELVACI (Menschenrechtsstiftung der Türkei)

KULTURBEITRÄGE: Divan PERWER; Fatê, Koma Strana Dicle

KOMCIWAN - KOMJIN - KOMKAR